

**GESKIEDENIS VAN DIE DEPARTEMENT SIELKUNDE AAN DIE
UNIVERSITEIT VAN STELLENBOSCH
1917 TOT 1979**

MAGDA SCHOLTZ

**Werkstuk ingelewer ter gedeeltelike voldoening aan die vereistes vir die
graad van Magister in Lettere en Wysbegeerte (Voorligtingsielkunde) aan
die Universiteit van Stellenbosch**

Pectora cobarent cultus recti

Studieleier: Prof. T.W.B. van der Westhuysen

Desember 2002

VERKLARING

Ek, die ondergetekende verklaar hiermee dat die werk in hierdie werkstuk vervat, my eie oorspronklike werk is wat nog nie vantevore in die geheel of gedeeltelik by enige ander universiteit ter verkryging van 'n graad voorgelê is nie.

Magda Scholtz

Datum

OPSOMMING

In hierdie werkstuk word die totstandkoming en groei van die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch tussen 1917 en 1979 sowel as die rol wat die departement in die ontwikkeling van sielkunde in Suid-Afrika gespeel het, bespreek.

Die totstandkoming van die Departement Sielkunde, belangrike personeel aanstellings wat gemaak is en die belangrikste bydraes wat gelewer is, word bespreek. Daar word ook aandag geskenk aan die rol wat die Departement in die ontwikkeling van Voorligtingsielkunde gespeel het, die ontwikkeling van die Kliniese- en Voorligtingsielkunde kursusse, die goedkeuring van dié kursusse en registrasie van sielkundiges. Verder word gekyk na dienste wat deur die Departement Sielkunde gelewer is, navorsingswerk wat gedoen is asook die Departement se rol en betrokkenheid in die Suid-Afrikaanse konteks.

Daar word bevind dat die Departement 'n uiters belangrike rol in die ontwikkeling van sielkunde gespeel het. Die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch is die oudste sielkunde departement in Suid-Afrika. 'n Sterk wetenskaplike en eksperimentele inslag is van die begin af in die Departement gevestig. Fundamentele laboratoriumwerk wat gedoen is, het tot verskeie internasionaal erkende navorsingsaktiwiteite en publikasies gelei. In die opleiding van professionele sielkundiges is 'n voorkomende benadering deur die Departement gevolg. Die eerste graadkursus vir die opleiding van voorligtingsielkundiges in Suid-Afrika is gevolglik ook by die Departement ingestel. Die Departement het verder 'n leidende rol gespeel in die vestiging van die Universiteit van Stellenbosch se Buro vir Studentevoorigting. Dit word egter ten laste van die Departement gelê dat die Departement 'n mate van onbetrokkenheid by die sosio-politiese strominge in die land gehad het en deur sy vroeë navorsing bygedra het tot die grondlegging van die apartheidsideologie.

SUMMARY

In this document specific attention was given to the foundation and development of the Department of Psychology at the University of Stellenbosch during the period 1917 to 1979. Furthermore, the role that the Department of Psychology played in the development of psychology in South Africa has been addressed.

The initial development of the Department of Psychology, important staff appointments made by the Department as well as contributions made by individuals was mentioned. The role that the Department played in the development of Counselling Psychology, the development of the Clinical- and Counselling Psychology courses, the approval of these courses and the registration of psychologists are discussed. The services rendered by the Department of Psychology, as well as research that have been done and the role that the Department played in the South African context is also included in this study.

The findings entailed that the Department had an important influence in the development of psychology. The Department of Psychology at the University of Stellenbosch is the oldest psychology department in South Africa. A strong scientific and experimental approach was established in the Department. Fundamental laboratory work formed the basis for a variety of internationally acknowledged research studies and publications. The Department followed a preventative approach in the training of professional psychologists. The first grade course for the training of counselling psychologists in South Africa was instituted at the Department. The Department also played a leading role in the establishment of the University of Stellenbosch Bureau for Student Counselling. The Department was often criticised for not being involved in socio-political matters in the country during the apartheid era and that the research done by the department was focused on sustaining the apartheid ideology.

ERKENNINGS

Graag wil ek my opregte dank en waardering teenoor die volgende mense uitspreek:

- Prof. T.W.B. van der Westhuysen vir sy leiding, aanmoediging en ondersteuning tydens die werkstuk, maar ook tydens my jare as student aan die Universiteit van Stellenbosch.
- Prof. A.B. van der Merwe, my oupa, vir al die inligting en hulp wat hy verskaf het, maar ook vir sy oorgawe en passie vir sielkunde wat uiters aansteeklik is.
- My klasmaats vir hul vriendskapsbande en inspirasie wat vir my oneindig baie beteken.
- My familie vir hul belangstelling, aanmoediging en liefdevolle ondersteuning.
- My man, Arnold, vir sy volgehoue aanmoediging, toewyding en liefde.
- My Hemelse Vader wie se krag en inspirasie my daaglik bystaan en lei.

INHOUDSOPGAWE**Bladsynommers**

VERKLARING	i?
OPSOMMING	iii
SUMMARY	iv
ERKENNINGS	v
1. INLEIDING	1
2. DIE BEGINJARE VAN DIE DEPARTEMENT SIELKUNDE	2
3. DIE 1940'S TOT 1950'S	4
4. DIE TOTSTANDKOMING VAN VOORLIGTINGSIELKUNDE	7
4.1 Ontwikkelinge in die Onderwys	7
4.2 Ontwikkelinge in die Departement Sielkunde	10
4.2.1 Die opleiding van skoolsielkundiges	12
4.2.2 Studentevoorligting en die Eerstejaarstelsel	14
4.3 Ontwikkelinge in die buiteland	15
5. KLINIESE- EN VOORLIGTINGSIELKUNDE	16
5.1 Goedkeuring van kursusse en registrasie	18
5.2 Die Voorligtingsielkunde kursus	19
5.3 Die ontstaan van hospitaal-internskappe	22
6. DIE 1960'S	23
6.1 Algemene Sielkunde	24
6.2 Voorligtingsielkunde	24
6.3 Bedryfsielkunde	26

7. DIE SIELKUNDE KLINIEK EN DIE BURO VIR STUDENTEVOORLIGTING	27
8. NAVORSING	30
9. ROL VAN DIE DEPARTEMENT IN DIE SUID-AFRIKAANSE KONTEKS	32
10. SLOT	33
10.1 Samevatting	33
10.2 Kritiese beskouing	35
11. VERWYSINGSLYS	36
BYLAE A: Kursusse aangebied by die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch van 1917 - 1979	40
BYLAE B: Akademiese Personeel by die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch van 1917 – 1979	53

1. INLEIDING

In Suid-Afrika het sielkunde as professione, sedert sy vestiging in die vroeë twintigerjare van die twintigste eeu, fenomenaal op akademiese, navorsings- en praktiese gebied ontwikkel. Die ontwikkeling is aangehelp deur die publiek se groot belangstelling in sielkunde en 'n gesonde infrastruktuur wat die professionele en verenigingslewe van sielkundiges gereguleer het. Ruim fondse wat jaarliks vir die verskillende terreine van sielkunde beskikbaar gestel is, het ook tot die ontwikkeling bygedra (Raubenheimer, 1980).

Watter rol het die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch in die ontwikkeling van sielkunde in Suid-Afrika gespeel? In 'n poging om hierdie vraag te beantwoord, word daar in hierdie werkstuk spesifiek op die geskiedenis van die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch tussen 1917 en 1979 gefokus. Hierdie tydperk word bespreek aangesien dit 'n era vorm vanaf die stigting van die Departement Sielkunde in 1917 tot en met die aftrede van proff. J.M. du Toit in 1977 en A.B. van der Merwe in 1979, wat beide 'n groot rol gespeel het in die Departement se ontwikkeling.

Waarom is dit nodig om hierdie vraag aangaande die rol van die Department te beantwoord? Dr. Anton Rupert het gesê: "Die nasie wat sy herkoms minag, is soos 'n man sonder geheue." Hierdie aanhaling bevestig en lig die noodsaaklikheid uit van waarom 'n mens behoort te weet waar jy, jou vakgebied en jou beroepsrigting vandaan kom aangesien dit ook bepaal wie jy is en waarheen jy op pad is. Dit geld nie net ter wille van die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch nie, maar ook ter wille van die ontwikkeling van sielkunde in Suid-Afrika in die algemeen.

In hierdie werkstuk word die volgende onder meer aangespreek:

- Hoe die Departement Sielkunde tot stand gekom het
- Belangrike aanstellings wat gemaak is
- Vroeë bydraes wat gelewer is
- Die ontwikkeling van Voorligtingsielkunde

- Kliniese sielkunde
- Die goedkeuringsproses van kursusse en registrasie
- Die samestelling van die Voorligtingsielkunde kursus
- Kliniese opleiding in terme van hospitaal-internskappe
- Die drie onderafdelings genaamd Algemene Sielkunde, Voorligtingsielkunde en Bedryfsielkunde wat in die sestigerjare bestaan het
- Dienste wat deur die Sielkunde kliniek en die Buro vir Studentevoorigting gelewer is
- Navorsing en laboratoriumwerk wat in die Departement uitgevoer is
- Die rol wat die Departement in die Suid-Afrikaanse konteks gespeel het

Ten einde 'n meer volledige oorsig van die Departement se onderrig en die personeel wat in die onderhawige tydperk 'n rol gespeel het, te gee, word die volgende bylaes aangeheg:

- 'n Opsomming van die leerplan en aanduiding van wysigings in die leerplan wat in die Departement aangebied is.
- 'n Lys van dosente en ander personeellede wat by die Departement betrokke was.

2. DIE BEGINJARE VAN DIE DEPARTEMENT SIELKUNDE

Die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch het in 1917, onder dr. R.W. Wilcocks, tot stand gekom. Dr. Wilcocks is aangestel as senior lektor in Sielkunde en Logika (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit, 1966a; Foster & Louw, 1991). Hy het 'n B.A.-graad aan die Universiteit van Stellenbosch, en later sy Ph.D. in Berlyn verwerf. As gevolg van die Eerste Wêreldoorlog was dr. Wilcocks vasgekeer in Duitsland en kon hy sy amp eers in die vierde kwartaal van 1917 opneem. Prof. N.J. Brümmer het gedurende die eerste drie kwartale in sy plek waargeneem (Departement Sielkunde, 1960).

Die Departement het in 1918 uit die een dosent en 30 studente bestaan en die voertaal was Afrikaans (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit, 1966a). Met die uitsondering van die Departement Nederlands was die Departement

Sielkunde die enigste departement aan die Universiteit van Stellenbosch wat op daardie tydstip Afrikaans as voertaal gebruik het. Die ander departemente het van Engels as voertaal gebruik gemaak (Departement Sielkunde, 1960).

Dr. H.F. Verwoerd wat al sy grade (B.A., M.A. en D.Phil) aan die Universiteit van Stellenbosch behaal het en daarna ook aan die Universiteite van Hamburg, Leipzig en Berlyn studeer het, is in 1925 as lektor in Sielkunde aangestel en in 1928 bevorder tot professor in Toegepaste Sielkunde en Psigotegniek (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit, 1966a; Pelzer, 1964; Scannell, 1965). Die Raad van die Universiteit van Stellenbosch het hierdie professoraat in Toegepaste Sielkunde en Psigotegniek ingestel in die hoop dat dit sou help om te voldoen aan die groot aanvraag na gekwalifiseerde sielkundiges (Du Toit, 1966a). In 1933 het die Departement Sosiologie tot stand gekom en prof. Verwoerd is as hoof van hierdie nuwe departement aangewys. In dieselfde jaar is prof. Wilcocks as voorsitter van die Senaat aangewys (Departement Sielkunde, 1960).

Die studentetal van die Departement Sielkunde het in 1933 op ongeveer 100 te staan gekom. 'n Hulpdosent vir die twee professore is benodig en mnr. P. Grobbelaar is in hierdie hoedanigheid aangestel. Mnr. Grobbelaar het later adjunk-sekretaris van die Departement van Onderwys, Kuns en Wetenskap geword. Mnr. K.W. Heese het hom in 1935 opgevolg (Departement Sielkunde, 1960).

In 1935 is prof. Wilcocks tot Rektor van die Universiteit van Stellenbosch benoem. As gevolg van sy nuwe amp kon hy nie langer die doseerwerk behartig nie en is dr. S. Biesheuvel as tydelike dosent in sy plek aangestel. Dr. J.A.J. van Rensburg is in 1936, met dr. Biesheuvel se vertrek, as lektor benoem. Dr. Van Rensburg het in 1937 die nuwe hoof van die Departement geword. Hy is later tot professor bevorder en het hierdie pos beklee totdat hy in 1953, weens gesondheidsredes, afgetree het (Departement Sielkunde, 1960).

Die eerste ongeveer 20 jaar van die Departement se groei is dus gekenmerk deur 'n sterk toename in die studentetal vanaf die 30 in 1918. 'n Verdere

kenmerk was dat beide die eerste twee professore in Duitsland opleiding ontvang het.

3. DIE 1940'S TOT 1950'S

Die studentetal het skerp gestyg en in die vroeë 1940's op ongeveer 350 studente te staan gekom. As gevolg van probleme rondom die akkommodasie van die studente is besluit om die Departement te verskuif na die ou Koningin Victoria-hospitaal in Victoriastraat (Departement Sielkunde, 1960).

Dr. Van Rensburg het as departementshoof voortgebou op die goeie fondament wat deur prof. Wilcocks gelê is (Departement Sielkunde, 1960). A.B. van der Merwe (persoonlike kommunikasie, September 2001) het gewys op die feit dat dr. Van Rensburg veral sy aandag daarop toegespits het om die eksperimentele rigting in die sielkunde verder uit te bou aangesien sy groot belangstelling in die eksperimentele sielkunde, skolastiese toetsing en statistiek gelê het. Hy het ook aandag gegee aan die toepassing van sielkundige tegnieke in die praktyk. Dit is te danke aan sy bydraes dat die Departement in 1943 met 'n afsonderlike kursus in Bedryfsielkunde vir B.Comm-studente begin het. In samewerking met dr. P.A. Theron is hierdie rigting in 1949 uitgebou tot 'n selfstandige driejaar kursus wat in die Departement Sielkunde aangebied is (Departement Sielkunde, 1960).

In 1945 is dr. A.B. van der Merwe, wat 'n M.B.,Ch.B. aan die Universiteit van Kaapstad asook 'n M.A. en 'n D.Phil. aan die Universiteit van Stellenbosch verwerf het, aangestel met die opdrag om Kliniese Sielkunde in die Departement te vestig en te ontwikkel (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001). Daar is gestreef om nie net die teoretiese kursusse in Abnormale en Kliniese Sielkunde uit te brei nie, maar om ook 'n kliniek te begin. Die kliniek het 'n tweeledige doelstelling gehad: dit moes 'n sielkundige-kliniese diens aan die gemeenskap lewer en geleentheid vir gevorderde nagraadse opleiding van studente bied (Departement Sielkunde).

Mnr. I.J. van Biljon is in 1948 as lektor aangestel. Met die uittrede van prof. Van Rensburg is dr. J.M. du Toit, wat 'n M.Sc. in Fisika aan die Universiteit van Stellenbosch en 'n Ph.D. in Sielkunde aan die Universiteit van Kaapstad verwerf het, as dosent aangestel. Dr. Du Toit het 'n basiese opleiding in suiwer wiskunde en wye ondervinding in die navorsingsveld gehad (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit, 1966a). Hy was onder andere voorheen 'n lid van die personeel van die destydse Nasionale Navorsingsraad. Dr. Du Toit was dus 'n groot aanwinst vir die Departement - veral op die gebied van Sielkundige Statistiek en Navorsing. Hy het verder 'n groot rol gespeel in die opleiding van voorligtingsielkundiges (Departement Sielkunde, 1960). Die Universiteit van Stellenbosch was dan ook die eerste universiteit in Suid-Afrika waar statistiek by die Departement Sielkunde as volwaardige vak aangebied is (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001). Fundamentele laboratoriumwerk het mettertyd toegeneem en veral elektro-ensefalografiese, pletismografiese en miografiese navorsing het al hoe meer aandag geniet (Departement Sielkunde, 1960).

Die kliniese dienste wat deur die Departement aangebied is, het uitgebrei en op versoek van die Kaaplandse Departement van Onderwys is hierdie dienste tot die beskikking van 'n aantal skole gestel. Alle kinders van die Jan Kriel Skool vir Epileptici asook die leerlinge van die Instituut vir Meisies te Durbanville het vir roetine E.E.G.-ondersoeke en aanbevelings die kliniek besoek (Departement Sielkunde, 1960).

Vanaf 1917 tot in die vroeë 1940's het sielkundestudente sielkunde as vak vir hul eie persoonlike verryking geneem. Daar was nie werklik 'n spesifieke sielkunderigting waarin hulle verder kon studeer of praktiseer nie en werksgeleenthede in die veld was uiters beperk. Dit was dus 'n akademiese kursus met weinig toepassingsgebiede na voltooiing van die kursus. Die kursus is hoofsaaklik aangebied vir kweekskoolstudente, onderwysstudente, regsstudente en studente wat by skoolklinieke wou gaan werk (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

Die studentetal in die Afdeling Bedryfsielkunde het steeds toegeneem en sodoende bygedra tot die verdere uitbreiding van hierdie afdeling. Hoofsaaklik ter wille van die praktiese opleiding van die studente is sekere navorsingsverpligtinge in fabrieke onderneem (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit, 1966a).

Vanaf 1953 tot 1958 het die studentegetalle by die Departement verdubbel. In 1958 het die totaal op 634 studente te staan gekom met 'n personeelkorps van ses dosente en drie tegniese personeellede. Daar was egter steeds gebrek aan die nodige akkommodasie en veral die laboratoriumruimte was uiters beperk. Gevolglik is besluit om 'n versoek aan die Universiteitsraad te rig vir beter huisvesting (Departement Sielkunde, 1960).

In Julie 1959 het die Departement verhuis na die nuut geboude Van Der Sterr-gebou (Departement Sielkunde, 1960). Die Departement kon self help met die optrek van die planne en daar is ruimte geskep om in al die behoeftes van die verskillende afdelings van die vak te voorsien (Departement Sielkunde, 1960; A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001). In 1960 het die getal sielkundestudente reeds op 1000 studente te staan gekom (Departement Sielkunde, 1960).

Die dekades van 1940 en 1950 was dus 'n tydperk waarin die Departement Sielkunde sterk uitgebrei het. Die twee dosente in 1940 het aangegroei tot ses in 1959. Hulle is ook bygestaan deur drie tegniese personeellede. In hierdie twee dekades is die wetenskaplike inslag in die Departement gevestig, veral deur die eksperimentele en navorsingsbenadering wat gevolg is. Nuwe onderrigrigtings in die Bedryfsielkunde en Kliniese Sielkunde is ook in hierdie tydperk gevestig, terwyl studente begin het om onderrig in statistiek te ontvang waardeur die navorsingspotensiaal in die Departement verder verstewig is. Die toepassing van sielkundige kennis in die praktyk het egter ook aandag geniet en neerslag gevind in die bedryf en in skole.

Alvorens in afdeling 6 spesifiek aandag aan die sestigerjare gegee word, word vervolgens in afdeling 4 en 5 eers die ontwikkelinge in sake Voorligting- en Kliniese Sielkunde bespreek.

4. DIE TOTSTANDKOMING VAN VOORLIGTINGSIELKUNDE

Soos in afdeling 3 aangedui, was die professionele fokus in die Departement aanvanklik in hoofsaak op Kliniese- en Bedryfsielkunde. Volgens Kriek (1968) het die sielkundeprofessie in Suid-Afrika oorspronklik sy toepassing gevind in die onderwyssituasie en die kliniese werk was dus beperk tot werk met kinders. Vervolgens word aandag geskenk aan die ontwikkeling van sielkundige dienste binne die onderwys ten einde 'n konteks te bied vir die bepaalde ontwikkelinge wat in die Departement Sielkunde plaasgevind het.

4.1 Ontwikkelinge in die Onderwys

In die vroeë negentienhonderds was daar net een tipe skool en alle kinders was verplig om hierdie tipe skool by te woon. Die onderwysers het egter gevind dat sommige leerders nie na wense vorder nie en nie op dieselfde vlak as hul klasmaats presteer nie. Intelligensietoetse is ontwikkel om hierdie leerders te identifiseer en 'n poging is aangewend om klasse in te deel volgens die intelligensietellings wat leerders behaal het. Daar is gevind dat leerders met laer intelligensietellings wat in dieselfde klas geplaas word, beter vorder as wat hulle binne die ou sisteem gevorder het. Spesiale klasse en spesiale skole vir hierdie leerders is in die lewe geroep (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

Kriek (1968) was van mening dat die volgende ontwikkelinge op amptelike vlak aanleiding gegee het tot die instelling van spesiale klasse en spesiale skole:

- o Die Wet op Geestesgebreke van 1916 het die algemene begrip van "swaksinnigheid" duidelik omskryf.

- Die Minister van Onderwys het in 1922 aanbeveel dat 'n skema, waarvolgens die onderwys en versorging van “verstandelik-agterlike en swaksinnige kinders” op nasionale vlak onderneem kan word, gevestig moet word. In 1927 het 'n Onderwyskommissie aanbeveel dat dit eerder op provinsiale vlak gevestig moet word.
- In 1928 is die Wet op Beroepsonderwys en Spesiale Skole aanvaar. Hierdie wet het die fasiliteite vir beroepsonderwys uitgebrei en het beoog om in die behoeftes van die geestelik en liggaamlik benadeelde kind te voorsien.

'n Behoefte aan spesiaal-opgeleide leerkragte wat oor die nodige kennis beskik om in spesiale klasse en spesiale skole te werk het ontstaan (Kriek, 1968; Prins & Roux, 1968a; Prins & Roux, 1968b).

Teen 1937 het twintig skole in Kaapland spesiale klasse gehad. Dr. J.J. Strassheim, destydse professor in Opvoedkundige Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch, is in 1937 deur die Kaaplandse Departement van Onderwys aangestel as die eerste Departementele Sielkundige. Hy het die funksie van die mediese inspekteur met betrekking tot die identifisering van swak presteerders op laerskool oorgeneem (Du Toit, 1977; Kriek, 1968). Skolastiese hulp is aan hierdie leerders verleen. Dr. Strassheim het baanbrekerswerk op hierdie terrein gedoen (Du Toit, 1977).

In 1948 is die Wet op Spesiale Onderwys in die Wetboek aangeteken. Hierdie wet het bygedra tot die versnelde ontwikkeling van sielkundige dienste. Die wet het onder andere voorsiening gemaak vir die oprigting van spesiale skole, die stigting van kinderleidingklinieke en die versorging van gedragsafwykendes deur die onderskeie provinsies (Kriek, 1968).

Spoedig is gevra wat van die leerders in spesiale klasse of spesiale skole sou word wat op 'n sekere stadium nie verder kon vorder nie. In 'n poging om hierdie vraag te beantwoord, is 'n ondersoek na verskillende tipes beroepskeuses geloods. Vraelyste wat 'n individu se belangstelling in 'n sekere rigting bepaal, is opgestel. Daar is ook vraelyste opgestel wat nie net 'n individu

se aanleg of intelligensie bepaal nie, maar wat die individu se uniekheid, persoonlikheid en ware belangstellings in ag neem. Beroepsraadgewing is aan leerders in spesiale klasse en spesiale skole, maar ook aan leerders in hoofstroom hoërskole, verskaf (Du Toit, 1977; A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

Daar is gevind dat sommige leerders wat nie in spesiale klasse of spesiale skole is nie ander probleme ondervind wat nie met vorderingsprobleme op skool verband hou nie. Hoërskoolleerders in gewone skole wat goeie vordering toon het byvoorbeeld soms persoonlike, huislike of ander emosionele probleme ondervind. Die aanvraag na voorligtingsielkundige-onderwysers wat hierdie probleme sou kon aanspreek het dus al hoe groter geraak (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

In 1952 het dr. N.J. du Preez dr. Strassheim as hoof van Skoolsielkundige Dienste opgevolg. As gevolg van sy harde werk en deursettingsvermoë het spesiale skole vir ambagsopleiding tot stand gekom. Hy het die Onderwysdepartement oorreed om skoolklinieke op te rig waar leerders met ernstige sielkundige probleme die nodige hulp kon ontvang (Du Toit, 1977).

Volgens Du Toit (1977) het die skoolklinieke wat opgerig is 'n volledige sielkundige assessering van die persoonlikheid van die leerder gedoen. Sy/haar intellektuele vermoë, skolastiese vaardigheid, aanleg, belangstelling, emosionele stand, persoonlike ryphed en aanpassingsvermoë is geëvalueer. Daar is nie net aan skolastiese probleme aandag gegee nie, maar aan die individu se persoonlikheid in geheel. Die sentrum is dus nie net vir remediëring van skolastiese probleme nie, maar ook vir sielkundige voorligting gebruik.

Die Kaapse Departement van Onderwys se besluit om om te sien na die persoonlike aanpassing van skoliere was die eerste stap in die rigting van die ontwikkeling van 'n professionele Voorligting- en Kliniese Sielkundige diens, binne skoolverband (Du Toit, 1977).

Bogenoemde ontwikkelinge in die onderwys het 'n invloed uitgeoefen op sekere ontwikkelinge wat in die Departement Sielkunde plaasgevind het. Dit word vervolgens bespreek. Met die oog op 'n breër konteks word afgesluit met enkele paragrawe waarin ontwikkelinge in die Departement in verband gebring word met enkele buitelandse tendense.

4.2 Ontwikkelinge in die Departement Sielkunde

In die vroeë vyftigerjare het die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch 'n leidende rol gespeel in die ontwikkeling van professionele sielkundige dienste in Suid-Afrika. Volgens prof. A.B. Van der Merwe het 'n "sturm und drang"-periode onder die jong sielkundiges in die laat veertiger- en begin vyftigerjare voorgekom. "Ons was besiel met die gedagte om sielkunde van toepassing te maak op die mens en sy gedragsprobleme, met ander woorde, om die teoretiese vak ook praktykgeoriënteerd te kry" (Van der Merwe, 1984, p.1). Hulle het egter nie ver wag dat dit so 'n stryd sou wees om erkenning te kry vir sielkunde nie, en was nog minder bewus van die teenstand wat hulle sou teëkom.

Alhoewel sielkundige hulpverlening soms deur akademici aan enkele individue verleen is, was daar nie sprake van 'n erkende professie nie. Die leek se persepsie van sielkunde as vakgebied was nie positief nie. Een moontlike rede hiervoor was dat die uiteenlopende rigtings of skole van sielkunde, met byvoorbeeld psigo-analise aan die een kant en behaviorisme en diersielkunde aan die ander kant, tot verwarring gelei het. 'n Wanindruk en vooroordeel het ontstaan wat tot 'n algemene skeptisisme teenoor sielkundige dienste aanleiding gegee het (Van der Merwe, 1984).

Van der Merwe (1984) wys daarop dat die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch vanuit die staanspoor eklekties van aard was: eksperimentele navorsing, statistiese metodes, sielkundige toetsing en evaluering van persoonlikheid was die basis van die kurrikulum. Dit was dus 'n

empiriese benadering wat nie net bygedra het tot 'n gunstige wetenskaplike klimaat vir die vak nie, maar het die vak ook meer praktykgeoriënteerd gemaak.

Die eerste georganiseerde sielkundige diens in Suid-Afrika, psigiatry-mediese klinieke uitgesluit, het op 'n toevallige wyse in die vroeë vyftigerjare in die Departement Sielkunde tot stand gekom (Van der Merwe, 1984). In die laat veertiger- en die begin vyftigerjare was daar groot kommer oor die hoë druipeyfer van veral eerstejaarstudente (Du Toit, 1977; Van der Merwe, 1984). Die universiteit het aanvanklik die oorsaak hiervoor by die opleiding wat leerders by skole ontvang het begin soek, terwyl die skole oortuig was dat die oorsaak by die universiteit lê (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001). Die destydse rektor, prof. R.W. Wilcocks het ten einde raad die probleem na sy ou Departement verwys vir 'n volledige ondersoek en aanbevelings (Du Toit, 1977; Van der Merwe, 1984).

Die ondersoek het onder andere die meting van die intelligensie, belangstellings, persoonlikheid en aanpassingsvermoë van eerstejaarstudente ingesluit. Daar is gevind dat die studente wat drup nie noodwendig die studente is wat laer intelligensietellings het of nie bereid is om te studeer nie. Intendeel, die meerderheid van studente wat gedrup het, was studente met hoër intelligensietellings (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

Dit is te verstane dat die Universiteitsraad aanvanklik nie besonder ingenome was met die bevindinge van die Departement Sielkunde nie. Hulle het aanvaar dat die eerstejaars wat gedrup het nie hard genoeg gewerk het nie en hul eerstejaarslewe te veel geniet het (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

Die Departement Sielkunde het aan die Universiteitsraad voorgestel dat die probleem aangespreek sou kon word deur skoolsielkundiges by skole aan te stel en studentevoorligting op universiteit in te stel (Du Toit, 1977; Van der Merwe, 1984). Volgens Van der Merwe (1984) was die Departement Sielkunde op daardie stadium nie bewus van die geskiedkundige betekenis van hierdie

aanbeveling nie. Dié stap het aanleiding gegee tot die totstandkoming van Studentevoorigting, die nou geskiedkundige Eerstejaarstelsel aan die Universiteit en die opleiding van goed toegeruste skoolsielkundiges. Die sukses wat behaal is, het beslis daartoe bygedra dat 'n gunstiger klimaat vir sielkundige dienste geskep is (sien ook afdeling 7).

Vervolgens word kortliks aandag gegee aan die gevolge van hierdie voorstel van die Departement Sielkunde aan die Universiteitsraad aangaande die opleiding van skoolsielkundiges, en die ontstaan van die eerstejaarstelsel en studentevoorigting.

4.2.1 Die opleiding van skoolsielkundiges

Die rol van die skoolsielkundige is gevisualiseer as personeellede wat voorligting of "counselling" in die skole aanbied en nie poog om leerders te behandel nie. Ten einde persone hiervoor op te lei en voor te berei, het 'n behoefte aan 'n kursus in Voorligtingsielkunde gevolglik ontstaan (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001). In die werk wat met eerstejaarstudente gedoen is, het dit duidelik geword dat persoonlikheidsprobleme reeds op skoolvlak aanwesig is. Daar is besef dat voorligting op skool baie voordelig aangewend sou kon word, nie net vir voornemende universiteits- en kollegestudente nie, maar ook vir leerders wat direk na skool die arbeidsmark sou betree. Met hierdie doelwit is die kursus in Voorligtingsielkunde verder gemotiveer (Van der Merwe, 1984). Die Universiteitsraad het na die aanbevelings deur die Departement in 1954 besluit om 'n afsonderlike kursus in Voorligtingsielkunde in te stel om te voorsien in die groot behoefte aan skoolsielkundiges in Kaapland (Du Toit, 1977).

In 1958 is 'n graadkursus in Voorligtingsielkunde, die eerste van sy soort in die land, ingestel. Dr. Du Toit is tot professor in Voorligtingsielkunde bevorder (Du Toit, 1977; Du Toit & Van Niekerk, 1984). Mnr. H.G. van Niekerk (Hons B.A., M.Ed., US) is in 1958 aangestel as dosent in Voorligtingsielkunde (Departement Sielkunde, 1960).

Van der Merwe (1984) het die bydrae van veral drie persone van die Kaapse Departement van Onderwys, te wete mnr. F. Theron, die destydse Direkteur van Onderwys, en sy twee senior sielkundige assistente, dr. N.J. du Preez en na sy aftrede, dr. N.J. Heyns beklemtoon. Hierdie persone het nie net die noodsaaklikheid van so 'n skoolsielkundigediens besef nie, maar het ook hul steun verleen vir die instelling van voorligtingposte en sielkundige klinieke aan Kaaplandse skole. Hierdie klinieke sou later 'n baie belangrike rol in die opleiding van skoolsielkundiges speel.

Die Departement Sielkunde het beklemtoon dat 'n skoolsielkundige nie die dubbele rol van onderwyser en sielkundige moet hê nie. Die sielkundige moet 'n persoon wees wat deur die leerder vertrou kan word en wat net by hierdie spesifieke vak betrokke is (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

Alhoewel van 'n eklektiese benadering as vertrekpunt gewerk is, was die basiese beginsels wat in die kursus vir skoolsielkundiges deurgegee is Rogeriaans van aard. Prof. Du Toit se wye ondervinding het hom die ideale persoon gemaak om betrokke te wees by die opleiding van voorligtingsielkundiges. Hy het ondervinding van die onderwys gehad, en was onder meer vroeër 'n onderwyser en 'n skoolhoof by 'n hoofstroom skool én by 'n skool vir dowes. As navorser was hy betrokke by die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing en het homself as akademikus uitgeleef. Hy was goed vertrou met kinders, adolessente en volwassenes en dus die aangewese persoon om 'n brug tussen die skool en die universiteit te bou (Du Toit, 1977; A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

Nadat die graadkursus ingestel en met die opleiding van voorligtingsielkundiges begin is, was bewyse nodig om te toon dat hulle wel 'n impak op hoërskoolleerders maak en dat hierdie impak deurgedra word na die leerders se universiteitsjare. In 1966 is voorligtingsielkundiges by ses skole in die Wes-Kaap op eksperimentele grondslag vir 'n proef tydperk van een jaar aangestel.

Teen die einde van die jaar is 'n vergadering met die skoolhoofde van die onderskeie skole gehou om terugvoer oor die effektiwiteit van die voorligtingsielkundiges te bespreek. Een spesifieke skoolhoof het die voorligtingsielkunde-onderwyser so positief ervaar dat hy gesê het dat enige van sy ander onderwysers van hom weggeneem kan word, maar dat die voorligtingsielkunde-onderwyser asseblief, ten alle koste, behou moes word. Die Kaapse Departement van Onderwys was tevrede met die resultate en het vanaf 1969 in alle groot skole in Kaapland voorligtingsielkundige poste geskep (Du Toit, 1977; A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

Sielkundige voorligting het ontstaan uit die persoonlike behoefte van jong mense aan professionele, sielkundige leiding. Voorkoming is volgens prof. Van der Merwe die beste terapie. Hy gaan verder deur te sê dat as dit waar is dat voorkoming die beste terapie vir die fisieke is, is dit beslis in 'n groter mate waar van die psigiese aspek van persoonlikheid en karaktervorming. "Die tyd sal leer dat sielkundige voorligting preventiewe geestesgesondheid is" (Van der Merwe aangehaal in Du Toit, 1977, p.xiii).

4.2.2 Studentevoorligting en die Eerstejaargestel

Die Universiteitsraad het ook die aanbeveling van die Departement Sielkunde ten opsigte van 'n studentevoorligtingsdiens goedgekeur. Die grootste deel van die ontwikkeling en instandhouding van hierdie skema is aan die Departement Sielkunde opgedra aangesien hulle verantwoordelikheid moes aanvaar vir die sielkundige voorligting (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit, 1977).

Die Studentevoorligtingsdiens het nie net studente se probleme met vak- en beroepskeuse hanteer nie, maar het ook met dieperliggende probleme soos onder andere motivering, studiemetodes en aanpassing onder stres en spanning, te make gekry. Die Buro vir Studentevoorligting, wat onafhanklik van die Departement gefunksioneer het, is in 1958 gestig (Du Toit, 1977; Kriek,

1968; Van der Merwe, 1984). Die Buro vir Studentevoorigting word verder in afdeling 7 bespreek.

Die Eerstejaarsstelsel, soos deur die Raad goedgekeur, het behels dat alle eerstejaars saam in eerstejaarskoshuise geplaas is waar hulle die nodige toesig, sorg en raadgewing ontvang het. Daar is gepoog om die eerstejaars se leeromstandighede te verbeter deur middel van strengere reëls en studenteraadgewers wat as vertroulike “maats” vir die eerstejaars beskou is. In elke seksie van die koshuis is een studenteraadgewer, wat teen vergoeding aangestel is, verantwoordelik gemaak vir daardie betrokke seksie en moes die persoon verslag doen oor die mate van aanpassing en vordering van die eerstejaars in sy/haar seksie. Volgens A.B. van der Merwe (persoonlike kommunikasie, September 2001) was die raadgewers ook verantwoordelik vir die kommunikasie met die studente se ouers.

4.3 Ontwikkelinge in die buiteland

Dit val buite die bestek en doel van hierdie werkstuk om op die nasionale en internasionale ontwikkeling van voorligtingsielkunde (counselling psychology) in te gaan. Ter wille van die konteks van ontwikkelinge in die Departement Sielkunde word slegs kortliks na drie aspekte van ontwikkelinge op internasionale vlak verwys.

Volgens Shertzer en Stone (1980) het Voorligtingsielkunde hoofsaaklik in Amerika te voorskyn gekom en verder ontwikkel. Frank Parsons het in 1908 die “Vocational Bureau” in Boston gestig en in 1909 sy invloedryke boek “Choosing a Vocation” gepubliseer. Dit blyk dus dat Voorligtingsielkunde in die buiteland, soos by die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch, aanvanklik in die vroeë negentienhonderds op beroepsvoorigting ingestel was (Prins & Roux, 1968a). Dit sluit direk aan by die sterk belangstelling wat proff. Wilcocks en Van Rensburg onder andere in hierdie aspek van Sielkunde getoon het.

In die tweede plek is dit belangrik om daarop te let dat Carl Rogers met sy werk “Counseling and Psychotherapy” wat reeds in die dertigerjare geskryf is, maar eers in 1942 gepubliseer is, ‘n belangrike internasionale bydrae gelewer het tot die terapeutiese veld en ook die ontwikkeling van Voorligtingsielkunde (Kriek, 1968). Onder sy invloed het Voorligtingsielkunde ‘n besliste sielkundige karakter aangeneem en op die ontwikkeling van mense en hul potensiaal begin fokus, met beroepsvoorligting wat slegs as ‘n onderdeel daarvan beskou word (Prins & Roux, 1968a; Super, 1955).

In die derde plek is die “American Psychological Association” (APA) in 1947 in afdelings verdeel. Afdeling 17 is gestig en het as die “Division of Counselling and Guidance” bekend gestaan het. In 1952 is hierdie afdeling hernoem na die “Division of Counselling Psychology.” Die afdeling se doelwitte was om voorligtingsielkundiges bymekaar te bring, om te fokus op ontwikkeling en opleiding en om wetenskaplike navorsing uit te voer. Lidmaatskap is toegestaan aan persone wat ‘n doktorsgraad verwerf het en betrokke was by die onderrig of navorsing van Voorligtingsielkunde of in Voorligtingsielkunde praktiseer (Segal, 1988). Die personeel van die Departement Sielkunde was ook deurgaans betrokke by die professionele verenigings in Suid-Afrika, veral met die stigting van die Sielkunde Instituut van die Republiek van Suid-Afrika (SIRSA) in die vroeë sestigs (sien afdeling 9).

Hierdie baie kriptiese vergelyking van die ontwikkeling van Voorligtingsielkunde in die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch en die ontwikkeling van Voorligtingsielkunde op internasionale vlak toon dus dat die Departement in hierdie opsig in breë trekke tred gehou het met die gees van die tyd.

5. KLINIESE- EN VOORLIGTINGSIELKUNDE

Aanvanklik het die Departement Sielkunde nie afsonderlike kursusse vir Kliniese- en Voorligtingsielkunde aangebied nie. Daar was slegs ‘n kursus vir Kliniese- en Voorligtingsielkunde. Die woorde “klinies” en “voorligting” is

wisselend gebruik en het nie 'n definitiewe verskil in betekenis gehad nie (Prins & Roux, 1968a; A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

Voorligtingsielkunde op skool is gesien as 'n verantwoordelike, professionele diens, wat nie net gevorderde akademiese opleiding nie, maar ook indiensopleiding vereis. Skoolklinieke het 'n belangrike rol gespeel en indiensopleiding is by skoolklinieke aan studente voorsien (Van der Merwe, 1984). Voorligtingsielkundiges is by skole in volwaardige, permanente poste aangestel (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

Volgens Van der Merwe (1984) is destyds gereken dat die skoolvoorligter as prototipe sou kon dien vir die kliniese sielkundige - die een lewer diens aan die skolier in samewerking met opvoedkundiges en in die skoolsituasie, die ander verleen sielkundige hulp aan die pasiënt in samewerking met die geneesheer in die hospitaal. Dit was egter 'n vergissing en 'n jarelange onderhandeling en stryd sou volg, te wyte aan die woord, "klinies" (Prins & Roux, 1968a).

Kriek (1968) wys daarop dat die woord "klinies" afgelei is van die Grieks "kline" wat beteken "bed". Dit het egter vir sekere mense 'n onvervreembare mediese konnotasie, wat die hantering van 'n pasiënt insluit, gehad. Die woord het dus die implikasie van diagnose en terapie, insluitende psigoterapie. Mediese opleiding en registrasie sou dan daarvoor benodig word. Die sielkundige het hier op 'n verbode terrein beweeg en alle pogings om 'n vergelyk tussen mediese- en sielkundige modelle van pasiënte/kliënt-benadering te tref was tevergeefs (Van der Merwe, 1984).

Volgens Van der Merwe (1984) het hierdie houding egter nie die Departement Sielkunde van stryk gebring nie. Daar is gestreef om die kursusse in sielkunde meer praktykgerig te maak. Die teoretiese kursus in persoonlikheidsielkunde is uitgebrei om persoonlikheidsontwikkeling van die kind en adolessent in te sluit. Dinamiese integrasie en disintegrasie van gedrag onder spanning en stres, die evaluering van persoonlikheidsfunksies, onderhoudvoering, gedragsmodifikasie en ander terapeutiese tegnieke is ook in die nagraadse kursusse aangebied.

Daar is eerstens verseker dat die Voorligtingsielkunde kandidate 'n goeie basiese kennis vir hul beroep sou hê, en tweedens dat, wat akademiese vereistes betref, hulle ook geskikte kandidate sal wees wanneer sielkundige poste in hospitale geskep word.

5.1 Die goedkeuring van kursusse en registrasie

Die kursus in Kliniese- en Voorligtingsielkunde is in 1973 deur die Departement Sielkunde aan die Suid-Afrikaanse Geneeskundige- en Tandheelkundige Raad (SAGTR) voorgelê. Daar is besluit om hierdie kursus te erken vir die opleiding van Kliniese-, Voorligting- asook Navorsingsielkundiges. Die SAGTR het egter vereis dat die nodige praktiese ondervinding onder toesig tot die kursus bygevoeg moet word as deel van die opleiding wat studente ontvang.

Om aan die Raad se vereiste te voldoen is 'n nagraadse diploma in Voorligtingsielkunde, wat aan studente die geleentheid sou bied om onderhoudvoering gedurende die vakansietye prakties aan te leer en toe te pas, ingestel. Die onderhoude is op band opgeneem en aan die Departement gestuur. Dit is ontleed en met die nodige terugvoer aan studente teruggestuur. Hierdie nagraadse diploma het oor 'n tydperk van drie jaar gestrek aangesien dit slegs gedurende vakansietye aan persone wat reeds die Voorligtingsielkundekursus voltooi het, aangebied is (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

Volgens Du Toit en Van Niekerk (1984) wou die SAGTR op daardie stadium nie erkenning vir die internskapwerk gee nie. Die Rektor van die Universiteit, prof. J.N. de Villiers ('n medikus), wie se samewerking en belangstelling in die verband van onskatbare waarde was, tesame met die twee professore wat verantwoordelik was vir die opleiding van voorligtingsielkundiges, proff. J.M. du Toit en H.G. van Niekerk, het op 31 Augustus 1976 met die Beroepsraad vir Sielkunde wat na aanleiding van Wet 56 van 1974 tot stand gekom het, in Pretoria samesprekings gevoer. Die internskapvereistes van die SAGTR,

asook die professionele registrasie van voorligtingsielkundiges, is tydens die samesprekings bespreek.

Die driejarige indiensopleiding onder intensiewe toesig van geregistreerde sielkundiges is na lang besprekinge deur die SAGTR aanvaar as gelykstaande aan 'n voltydse internskap van 12 maande in 'n bepaalde rigting, soos in die geval van mediese opleiding. Voorligtingsielkunde is dus as 'n professionele rigting goedgekeur (Du Toit & Van Niekerk, 1984). Registrasie het dit vir voorligtingsielkundiges moontlik gemaak om sonder die toesig van 'n mediese dokter en onder die beskerming van die SAGTR te werk (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001). Kliniese-, Navorsing- en Bedryfsielkunde het ook registrasie by die Mediese Raad verkry (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

Vanaf 1973 het die kursusse in Kliniese Sielkunde en Voorligtingsielkunde elk 'n meer eiesoortige karakter verkry en is die onderskeie magistergrade in Voorligtingsielkunde en Kliniese Sielkunde ingestel (sien Bylae A, p51). Die kliniese kursus het tradisioneel daaruit gesien, naamlik 'n voltydse eenjarige magistergraad, gevolg deur 'n eenjarige voltydse internskap by Stikland Hospitaal in Bellville (sien afdeling 5.3). Die opleiding in Voorligtingsielkunde het ietwat anders daaruit gesien en sal vervolgens in meer besonderhede bespreek word.

5.2 Die Voorligtingsielkunde kursus

Soos in afdeling 4 aangedui, is die eerste graadkursus vir die opleiding van voorligtingsielkundiges in Suid-Afrika op 1 Januarie 1958 by die Departement Sielkunde aan die Universiteit Stellenbosch ingestel (sien ook afdeling 6.2). Buiten vir die gewone B.A.-kursus in Sielkunde is daar van studente verwag om addisionele kursusse te volg in sielkundige toetsing (Du Toit, 1977; Du Toit & Van Niekerk, 1984).

Teen die einde van die tweede jaar moes studente in staat wees om alle gestandaardiseerde Suid-Afrikaanse sielkundige toetse te gebruik (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit & Van Niekerk, 1984). Aan die begin van sowel die eerste- as die tweede semester van hul derdejaar is studente vir 'n week vir praktiese ondervinding onder die toesig van of 'n sielkundige van die Onderwysdepartement of 'n sielkundige van die Departement Sielkunde uitgeplaas. Die toesighoudende sielkundiges moes 'n vertroulike evaluering van elke student aan die Departement Sielkunde voorlê. Die studente het ook 'n volledige verslag oor hul daaglikse werksaamhede ingehandig. Gedurende die jaar is daar verder weekliks onder toesig van senior dosente in groepe praktiese werk in skole en ander inrigtings verrig. Hierdie praktiese werk het die toepassing en interpretasie van toetse en vraelyste vir beroepsvoorligting sowel as onderhoudvoering met senior leerders ingesluit (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit & Van Niekerk, 1984). Die geleentheid by die skole het praktiese opleiding vir studente verskaf asook 'n dienslewering aan die skole (Du Toit, 1977).

Met verloop van tyd is die stelsel aangepas en het studente nie net by skole prakties gedoen nie, maar ook gedurende die akademiese jaar individuele werk met kliënte verrig. Volgens Du Toit en Van Niekerk (1984) het dit onder andere persoonsgerigte onderhoudvoering onder toesig met individue ingesluit.

Voorligtingsielkunde was 'n intensiewe en omvangryke kursus wat saam met Algemene Sielkunde III gevolg moes word. Daar is hoë eise aan studente gestel en spesifieke aandag is gegee aan basiese persoonlikheidseienskappe, selfstandigheid, geestelike- en emosionele rytheid asook interpersoonlike verhoudings en 'n gesonde waardestelsel en lewensbeskouing (Du Toit & Van Niekerk, 1984).

Die Departement het egter besef dat minstens 'n Honneursgraad, maar verkieslik 'n Magistergraad in Voorligtingsielkunde nodig is vir doeltreffende professionele sielkundige voorligtingswerk. Opleiding vir die Honneursgraad is aanvanklik in die vorm van vakansiekursusse wat oor drie jaar gestrek het aangebied. Persone wat dus na 'n B.-graad betrekking beklee het waarin

voorligtingswerk nodig was het hierdie program gevolg. 'n Slaagsyfer van 60% in die B-graad is vereis en toelating tot die kursus het na 'n volledige keuringsproses geskied (Du Toit & Van Niekerk, 1984). In 1973 is 'n magistergraad op dieselfde basis ingestel.

'n Groot deel van die Honneurs- en Magistergraad het uit praktiese werk bestaan. Studente is gereeld deur senior personeellede van die Departement by hul onderskeie werkplekke besoek. Studente het volledige verslae oor hul daaglikse werk ingehandig.

Volgens Du Toit en Van Niekerk (1984) werk voorligtingsielkundiges hoofsaaklik met normale persone wat nie in hospitale of inrigtings is nie. Die mediese model van sogenaamde "internskappe" geld dus nie in hul geval nie en die praktiese werkswyse wat hierbo beskryf is word in die plek van die internskappe gebruik. Aan die einde van die driejarige M-kursus is 'n volledige eksamen van ses drieuur-vraestelle geskryf en 'n verslag oor 'n selfstandige navorsingsprojek is in die vorm van 'n tesis ingehandig.

Prof. J.M. du Toit (aangehaal in Prins & Roux, 1968a) het gewaarsku teen die neiging om Voorligtingsielkunde as beroepsvoorligting alleen te sien. Hy het die onderskeid wat soms tussen Voorligtingsielkunde aan die eenkant en kliniesielkundige dienste aan die anderkant gemaak is verwerp. Hy het hierdie onderskeid as histories en as 'n fase uit die ontwikkelingsjare van sielkunde beskou. Die huidige outeur vind dit interessant dat hierdie onderskeid egter selfs vandag nog in sommige kringe, wat huidige personeellede van die Departement Sielkunde insluit, getref word.

"Omdat die mens 'n eenheid is en as sodanig funksioneer, raak 'n spesifieke probleem sy hele persoonlikheid en gedrag. Gevolglik is die voorligtingspsigologie toegespits op die persoon van die kliënt en nie soseer op die probleem nie" (Prins & Roux, 1968a, p.35-36). Om hierdie rede is dit dan ook nie moontlik om Voorligtingsielkunde aan 'n besondere spesialiteitsrigting byvoorbeeld beroepsvoorligting, huweliksvoorligting of skoolvoorligting te koppel nie.

Die volgende doelwitte wat deur die skoolvoorigter nagestreef moet word is deur prof. Du Toit (aangehaal in Prins & Roux, 1968a) geformuleer:

- Om elke kind te help in die moeilike proses van ontwikkeling tot volwassenheid;
- Om die personeel te help om aan elke kind reg te laat geskied, d.w.s. om aan hom dit te gee wat voorsien in sy ontwikkelingsbehoefte;
- Om ouers, wat dit nodig het, te help in die moeilike taak om hul kinders te begryp en hul vertrouwe te wen;
- Om hulp so vroeg as moontlik te gee, en nie te wag tot geringe afwykings uitgekristaliseer raak tot taaie neuroses, karaktergebroke of skolastiese probleme met sekondêre affektiewe by-effekte nie. (p. 40)

Die taak van die voorligter wat deel is van en ook kan voortvloei uit die doel van die Voorligtingsielkundige is deur prof. Du Toit (aangehaal in Prins & Roux, 1968a) gereduseer tot die volgende grondelemente:

- Selfverwesenliking wat die ontwikkeling van die goeie en die nastreef van positiewe waardes impliseer.
- Selfkennis (binne perke, veral by kinders) – dit impliseer beslis nie 'n versteuring of ontrafeling van die gesonde kind se innerlike lewe nie.
- Die uitbou van 'n positiewe waardesisteem.
- Die ontwikkeling van 'n persoonlikheid wat in staat is om die lewensproblematiek in perspektief te sien, wat waar nodig aanpassings en toegewings maak, wat sy medemens positief en simpatiek behandel en instaat sal wees om 'n beroepskeuse te maak wat realisties is.
- Om hom voor te berei teen dreigende krisisse, teleurstellings, en moeilikhede en om sulke krisisse te kan oorleef. (pp. 40-41)

5.3 Die ontstaan van hospitaal-internskappe

'n Groot leemte in die opleidingsprogram van nagraadse studente was die gebrek aan kliniese materiaal. Hierdie probleem is egter oorkom deur die welwillendheid van dr. Ben Wolpowitz, destydse Superintendent van Stikland Hospitaal. Hy was bereid om nagraadse sielkundestudente onder sy en prof.

A.B. van der Merwe se verantwoordelikheid, aangesien albei medies gekwalifiseerd was, in die chroniese-sale van die hospitaal toe te laat. Daar is ooreengekom dat die studente geen terapie sou toepas nie, maar bloot gesprekke sou voer met die pasiënte wat daartoe in staat sou wees (Van der Merwe, 1984).

Dr. Wolpowitz was uiters beïndruk met die verbetering wat hy by pasiënte gesien het. Hy het na 'n jaar besluit om studente op 'n weeklikse basis toe te laat om die hospitaal te besoek. Buiten vir chroniese-sale is studente die volgende jaar ook tot ander sale toegelaat en is buite-pasiënte ook deur die studente gesien. Daar was steeds geen sprake van terapie en 'n internskapopleiding nie, maar die ondervinding wat die studente opgedoen het in nie-riktiggingewende onderhoudvoering, asook die kennismaking met van die diagnostiese kategorieë van psigiatriese pasiënte, was van onskatbare waarde (Van der Merwe, 1984).

Van der Merwe (1984) berig dat die Staat in die vroeë sestigerjare die eerste poste vir kliniese sielkundiges in psigiatriese hospitale bewillig het. Internskapopleiding vir studente binne 'n hospitaal konteks het toe 'n werklikheid geword en so ook die registrasie van kliniese sielkundiges.

Intern-sielkundiges is in 'n tydelike pos by Stikland Hospitaal aangestel, waar hulle onder mnr. Pieter Bauermeister, 'n geregistreerde kliniese sielkundige, gewerk het. Prof. Van der Merwe het een keer per week die gevallebesprekings van die intern-sielkundiges by Stikland Hospitaal bygewoon. Die eerste persoon wat permanent aangestel is as kliniese sielkundige by Stikland Hospitaal, met die oog op internskapopleiding, was mnr. (nou dr.) M.F. Gerber (A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

6. DIE 1960'S

Die Departement het in die sestigerjare uit drie onderafdelings naamlik Algemene Sielkunde, Voorligtingsielkunde en Bedryfsielkunde bestaan.

6.1 Algemene Sielkunde

Hierdie afdeling het 'n studie van persoonlikheidsielkunde, statistiese metodes, genetiese- en kindersielkunde, abnormale sielkunde, psigoterapie en eksperimentele sielkunde ingesluit (Departement Sielkunde, 1960; Universiteit van Stellenbosch, 1960; 1961; 1962; 1963; 1964; 1965; 1966; 1967; 1968; 1969). In die studie van die mens as organisme het die hoof klem op die persoonlikheid en die ontwikkeling van die "self" geval. Die mens word dus as 'n organismiese eenheid beskou wat bestudeer en psigoterapeuties behandel moet word (Departement Sielkunde, 1960).

Die gevorderde eksperimentele kursus het bestaan uit die beskouing van psigofisiese metings, spanningstoestande en homeostase en disintegrasie van persoonlikheidsfunksies. Die Studentevoorigtingsdiens het die geleentheid gebied om fundamentele verskynsels en aanpassingsprobleme wat onder universiteitstudente voorgekom het, wetenskaplik na te vors (Departement Sielkunde, 1960).

6.2 Voorligtingsielkunde

Hierdie afdeling het in 1957 tot stand gekom op aandrang van onder andere die Kaaplandse Departement van Onderwys dat 'n spesiale graadkursus in Voorligtingsielkunde ingestel word (sien afdeling 4 en 5). Die redes vir hierdie aandrang wat deur die Kaapse Departement van Onderwys aangevoer is, word kortliks bespreek. Die onderwysowerhede het ondervind dat daar steeds 'n tekort aan kandidate was wat in hierdie rigting gekwalifiseerd is. Daar het vakatures bestaan wat weens gebrek aan geskikte kandidate nie gevul kon word nie. Daar is ook gevind dat sommige sielkundiges wat by skole in diens getree het, weens hul suiwer akademiese opleiding nie in staat was om die soort professionele sielkundige dienste wat van hulle verwag is te lewer nie (Departement Sielkunde, 1960).

Hierdie nuwe kursus het voorsiening gemaak vir addisionele aspekte by die basiese opleiding en het ook praktiese ondervinding ingesluit. Daar is aanbeveel dat praktiese opleiding in gewone skole sowel as spesiale skole vir liggaamlike- en gedragafwykings moes geskied. Die hoof klem het geval op die kliniese onderhoud, sielkundige toetsing en groepterapie. Studente het nie net geobserveer nie, maar het ook die geleentheid gekry om onder toesig van 'n senior dosent weekliks kliniese werk te doen (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit & Van Niekerk, 1984).

In die eerstejaar het die kursus die gewone grondbeginsels van die vak ingesluit. In die tweede jaar is onderrig in genetiese sielkunde, kindersielkunde en abnormale sielkunde gegee. Daar is spesiale aandag gewy aan die teorie en praktyk van gewone psigometriese toetse. Die toetse wat aan Suid-Afrikaanse skole gebruik is, is beklemtoon (Departement Sielkunde, 1960).

Volgens Du Toit en Van Niekerk (1984) is die studie van persoonlikheid, statistiese metodes en 'n volledige studie van die sielkundige onderhoud en voorligtingsproses in die derde jaar aangebied. Sistematiese, praktiese oefeninge is verskaf in die nie-direktiewe onderhoud en voorligtingstegnieke. Soos in afdeling 5 vermeld is van studente verwag om vakansiewerk, onder leiding van skoolvoorligters, in provinsiale skole te doen. Gedurende die akademiese jaar is weeklikse besoeke aan spesiale skole en inrigtings in die omgewing gebring (Departement Sielkunde, 1960).

Gedurende die vierde jaar van die kursus is daar aandag gegee aan gevorderde persoonlikheidsstudie, psigoterapie, probleme in kindersielkunde en persoonlikheidstoetsing deur middel van projeksie en ander tegnieke (Departement Sielkunde, 1960; Universiteit van Stellenbosch, 1965; 1966; 1967; 1968; 1969).

6.3 Bedryfsielkunde

Op aandrang van die Fakulteit van Handel het Sielkunde I reeds in die dertigerjare 'n keusevak vir die B.Comm-graadkursus geword. Gedurende 1943 is 'n spesiale tweedejaarskursus in Bedryfsielkunde vir B.Comm-studente ingestel. Dit het gelei tot die ontstaan van 'n afsonderlike kursus in Bedryfsielkunde vir B.Comm-studente. Die kursus is in 1949 uitgebrei tot die derde jaar. Dit het dus moontlik geword om 'n B.Comm-graad, met Bedryfsielkunde as hoofvak, te behaal. Studente kon sedertdien spesialiseer in menslike hulpbronbestuur (Departement Sielkunde, 1960).

Gedurende die 1960's was die Universiteit van Stellenbosch die enigste universiteit in Suid-Afrika wat 'n volledige graadkursus in Bedryfsielkunde aangebied het. Die studentetal in die Afdeling Bedryfsielkunde het drasties gestyg van 74 in 1949 tot 223 in 1960. Hierdie ontwikkeling het dit moontlik gemaak om nagraadse kursusse aan te bied (Departement Sielkunde, 1960).

Die Departement het dit as belangrik beskou dat studente in Bedryfsielkunde 'n goeie agtergrond van suiwer sielkunde sal hê. Die eerstejaarkursus was daarom veral toegespits op 'n algemene agtergrond van sielkunde (Departement Sielkunde, 1960; Universiteit van Stellenbosch, 1960; 1961; 1962; 1963; 1964; 1965; 1966; 1967; 1968; 1969). Daar is vroeg reeds afgewyk van die tradisionele Bedryfsielkunde, wat indiensneming en opleiding, nywerheidsongelukke, vermoeidheid, werkafwesigheid en arbeidsomset, die motivering van werkers en die probleemwerker almal as afsonderlike probleme behandel het. 'n Duidelike onderskeid is getref tussen die tegnieke waarvoor 'n bedryfsielkundige en personeelwerker moet beskik. Om studente te leer om menslike probleme, wat daagliks binne enige onderneming kan ontstaan te hanteer, is daar gebruik gemaak van 'n rolspeltegniek waarin studente die rolle speel van persone wat betrokke is in 'n werklike probleemsituasie (Departement Sielkunde, 1960).

Die Afdeling Bedryfsielkunde het goeie kontak met verskillende sakeondernemings in Wes-Kaapland gehad en het verskillende

navorsingsprojekte aangepak met die hulp van nagraadse studente. Op hierdie wyse het die afdeling nie net 'n diens verskaf aan sommige van die ondernemings nie, maar het hulle ook op hoogte gebly met die tipe probleme wat in die praktyk aangetref is en is kursusse sodanig ingerig om aan die behoeftes van die praktyk te voorsien (Departement Sielkunde, 1960). Hierdie afdeling het in so 'n mate gegroei dat daar in 1964 'n afsonderlike Departement Bedryfsielkunde in die Fakulteit Handel en Administrasie tot stand gekom het (I.J. van Biljon, persoonlike kommunikasie, Oktober 2002).

7. DIE SIELKUNDE KLINIEK EN DIE BURO VIR STUDENTEVOORLIGTING

In 1946 is 'n Sielkunde Kliniek in die Departement op die been gebring, wat dienste soos diagnostiese toetsing, voorligting en psigoterapie gelever het (Departement Sielkunde, 1960). Hierdie kliniek het 'n klankdigte kamer vir oudiometriese ondersoek van hardhorendes en 'n afdeling vir spraakterapie, met spesiale klem op die behandeling van hikkels en ander spraakgebreke ingesluit (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit, 1966a). Die Psigofisiese Laboratorium is ook soms vir ondersoeke gebruik (Departement Sielkunde, 1960). Die kliniek is later uitgebrei deurdat 'n speelkamer vir die diagnose van kinderprobleme en speltherapie in die sestigerjare bygevoeg is (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit, 1966a; A.B. van der Merwe, persoonlike kommunikasie, September 2001).

Die kliniek het nie net 'n diens aan die gemeenskap verskaf nie, maar het ook gedien as 'n milieu vir praktiese ondervinding en opleiding van nagraadse studente. Hierdie kliniese diens wat deur die Departement beskikbaar gestel is, het die gevolg gehad dat studente wat akademiese en ander persoonlike probleme gehad het daarheen gegaan het vir raadgewing en voorligting (Departement Sielkunde, 1960).

In 1954 het die Universiteitsraad die aanbeveling van die Departement Sielkunde, naamlik om 'n Studentevoorligtingsdiens aan eerstejaarstudente te verskaf, goedgekeur (sien ook afdeling 4). Daar is gefokus op studente wat

probleme ondervind met hul studies, veral ten opsigte van die keuse van 'n studierigting, samestelling van kursusse, asook persoonlike aanpassingsprobleme.

Die getal studente wat van hierdie diens gebruik gemaak het, het drasties toegeneem. Dit het duidelik geword dat hierdie diens 'n groot behoefte wat onder studente bestaan het, vervul. Die werk het binne 'n paar jaar so 'n groot omvang aangeneem dat die Buro vir Studentevoorigting in 1958 gestig is. Hierdie Buro het losstaande van die Departement funksioneer alhoewel dit aanvanklik deur die personeel van die Departement Sielkunde behartig is (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit, 1977; Du Toit, 1966b; Van der Merwe, 1984). Die professor in Voorligtingsielkunde, prof. J.M. du Toit, en 'n senior lektor, mnr. E.L. Conradie, bygestaan deur die ander dosente in die Departement, was in hoofsaak betrokke. Die betrokke dosente het egter mettertyd nie meer kans gesien om die werk by die Buro bo en behalwe hul eie voltydse werk te doen nie. Die Universiteitsraad het gevolglik in 1965 besluit om afsonderlike voltydse personeel by die Buro aan te stel en mnr. Conradie is as hoof aangewys (Du Toit, 1966b). Die Buro het egter steeds ten nouste met die Departement Sielkunde saamgewerk en het van die Departement se kliniese geriewe gebruik gemaak (Departement Sielkunde, 1960).

Vir doeltreffende voorligting is dit noodsaaklik om inligting oor elke student se werklike vermoëns, aanleg, belangstelling en algemene aanpassing te hê. Dit was egter 'n onmoontlike taak om op elkeen van die honderde studente wat jaarliks die Buro besoek – ongeveer 'n duisend onderhoude is jaarliks gevoer – afsonderlike toetse toe te pas. Dit sou te veel tyd in beslag neem. Daarom is daar besluit om alle eerstejaars aan die begin van die jaar gedurende die week voor die aanvang van die akademiese jaar die battery sielkundigetoeitse te laat aflê. Hierdie noodsaaklike inligting was dus reeds beskikbaar wanneer 'n student die Buro besoek het. Ander gegewens is van die studente se skoolverslagkaarte en verslae van hul skoolhoofde verkry.

Gedurende die studente se eerstejaar is verdere inligting van koshuishoofde asook studenteraadgewers verkry. Klastoetse wat deur studente afgelê is se

punte is ook aangeteken. Al hierdie gegewens is saamgevoeg om 'n volledige rekordkaart vir elke student op te stel. Op hierdie wyse is besonderhede ingewin van die vermoë, aanleg en ander eienskappe van die eerstejaarsbevolking. Hierdie gegewens is weer in verband gebring met hul akademiese vordering. Die persoonlike gegewens van studente en die volledige rekordkaart is streng vertroulik hanteer (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit, 1966b).

Die voorligtingsdiens is reg deur die jaar aan alle eerstejaarstudente beskikbaar gestel. Die diens was verder ook beskikbaar vir ander universiteitstudente wat dit nodig mag hê. Die meeste studente wat van die diens gebruik gemaak het, het uit hul eie na die Buro gekom, maar daar is sommige studente wat deur die registrateur, koshuishoofde, studenteraadgewers, dosente of geneeshere na die Buro vir ondersoek en terugvoer verwys is. Ouers van studente, asook van voornemende studente, het gebruik gemaak van dienste wat die Buro gebied het (Departement Sielkunde, 1960; Du Toit, 1966b). Die Buro het onder andere oor 'n leeskamer beskik waarin alle beskikbare beroepsinligting gehou is. Dit is tot beskikking van voornemende studente, huidige studente en ouers van voornemende en huidige studente gestel (Departement Sielkunde, 1960).

Dit was geensins die doel van die Buro om studente se verantwoordelikheid ten opsigte van hul keuse van kursusse en beroepe oor te neem nie. Die nodige inligting in verband met 'n student se probleem is met hom/haar bespreek sodat hy/sy groter helderheid daaromtrent kan verkry en sodoende ingeligte besluite kan neem. Daar is verder voorligting oor die regte studiemetodes verskaf en persoonlike probleme wat die studente mag hê is met hulle bespreek ten einde oplossings daarvoor te probeer vind. Dit het egter van die student self afgehang watter gebruik hy/sy van die voorligting maak (Departement Sielkunde, 1960).

8. NAVORSING

Soos in afdeling 2 vermeld het prof. R.W. Wilcocks doktrale opleiding in die Sielkunde in Duitsland ontvang. Met sy terugkeer na Stellenbosch het hy die Duitse skool se bekende eksperimentele laboratorium-navorsing ook op Suid-Afrikaanse bodem gevestig. Die sielkundelaboratorium het vanaf die vroegste jare van die bestaan van die Departement 'n baie belangrike rol in die opleiding en navorsing gespeel. Sodoende het daar 'n reeks publikasies uit die pen van prof. Wilcocks en later ook prof. Verwoerd in oorsese wetenskaplike tydskrifte verskyn. Prof. Wilcocks was ook jare lank op die redaksionele komitee van "The American Journal of Psychology" (Departement Sielkunde, 1960; Kotzé, 1966).

Hierdie instelling van prof. Wilcocks het meegebring dat die Departement nie agtergebly het op die gebied van navorsing ten opsigte van die Toegepaste Sielkunde nie. Onder leiding van prof. Wilcocks is daar begin met die konstruksie en standaardisering van sielkundige toetse met die oog op beroepsplasing (Departement Sielkunde, 1960; Kotzé, 1966). Prof. Wilcocks en dr. F. Brümmer, J.A.J. van Rensburg en A.J. la Grange het baanbrekerswerk gedoen met die opstel en standaardisering van sielkundige toetse (Kriek, 1968). In 1927 verskyn die eerste van hierdie toetse in Suid-Afrika, naamlik *Beroepstoetse vir Skryfwerkers en Loodgieters* opgestel deur prof. Wilcocks en dr. Brümmer en Van Rensburg. Dit word opgevolg deur beroepstoetse vir kleremaaksters, modemaaksters en tiksters opgestel deur dr. Van Rensburg (Prins & Roux, 1968a).

In 1928 is die Suid-Afrikaanse Groepverstandstoets deur prof. Wilcocks opgestel. Dit is in die sestigerjare steeds in skole en klinieke gebruik (Kriek, 1968). Prof. Wilcocks het ook 'n bydrae gelewer tot die bekende Carnegie-ondersoek na die armbanke-vraagstuk. Hierdie ondersoek is in 1928 begin en teen 1930 voltooi (Foster & Louw, 1991). Met verloop van tyd het dit egter duidelik geword dat hierdie ondersoek 'n sterk politiese basis gehad het. Dit het daartoe gelei dat die Departement later beskou is as een van die inisieerders en onderhouders van die apartheid ideologie (Nicholas, 1993).

'n Paar van dr. Van Rensburg se belangrike projekte was "Werkverskaffing aan Fisies Ongeskikte Werkers" en "Die Ondersoek na Dubbelmedium-Onderwys" (Departement Sielkunde, 1960).

Vanaf 1945 het laboratoriumwerk weer sy regmatige plek in die departement begin inneem. 'n Optiese vingerpletismograaf is deur dr. A.B. van der Merwe en P.A. Theron gebou. Hierdie vingerpletismograaf het die ou, ondoeltreffende hand- en voet-pletismograaf vervang. Hulle het ook begin met 'n ondersoek na emosionele spanning en labiliteit op die funksies van die perifêre bloedvate. Dit was die begin van die ontwikkeling van 'n psigofisiese laboratorium wat in die sestigerjare met die beste van sy soort in die wêreld kon vergelyk (Departement Sielkunde, 1960; Kotzé, 1966). Martin (1961) berig dat veel navorsing en publikasies wat internasionale erkenning verkry het, hieruit voortgevloei het.

Gedurende die sestigerjare het die Departement oor 'n volledige toegeruste EEG-afdeling, 'n 8-kanaal Grass-masjien met stroboskoop en frekwensie-ontleder wat van die Wetenskaplike en Nywerheidsnavorsingsraad ontvang is, 'n elektroniese poligraaf vir die meting van outonome funksies, optiese pletismograaf en galvanometers, wat in die departement ontwerp en in die universiteitswerkwinkels gebou is, 'n oudiometer en klankdigte kamers vir die meting van gehoorbreke, asook vele ander instrumente beskikbaar (Departement Sielkunde, 1960). Die laboratorium se psigofisiologiese meetmiddels is onder meer gebruik vir die meting van breinfunksies, outonome funksies en fisiologiese veranderinge (Kriek, 1968). Hierdie navorsing is tot in die sewentigerjare voortgesit.

Navorsing is ook onderneem ten opsigte van onder andere toetskonstruksie en validering, kinderontwikkeling, die aanpassing en akademiese vordering van studente, persoonlikheidsontwikkeling en psigoterapeutiese ingrepe. Navorsing en die publikasie van navorsingsresultate was deurgaans in hierdie tydperk 'n hoë prioriteit.

Volgens Departement Sielkunde (1960) is daar tussen 1917 en 1960 ongeveer 104 Magistergrade en 20 Doktorsgrade toegeken. Dit was egter onmoontlik om 'n akkurate beraming te maak van tesse en proefskrifte tussen 1960 en 1979 aangesien dit nie deur die departement opgeskryf is nie en die J.S. Gericke biblioteek se liasingstelsel in 1987 gerekenariseer is, waarna sommige boeke nie na die nuwe stelsel oorgedra is nie. Van die tesse en proefskrifte wat wel opgespoor kon word blyk dat ten minste 53 Magistergrade en 25 Doktorsgrade toegeken is.

9. ROL VAN DIE DEPARTEMENT IN DIE SUID-AFRIKAANSE KONTEKS

Volgens Moller (aangehaal in Nicholas, 1993) was Suid-Afrikaanse sielkundiges tussen 1948 en 1982 slegs vir 14 jaar deel van dieselfde organisasie. Die Suid-Afrikaanse Sielkundige Vereniging/Assosiasie of soos dit in Engels bekend gestaan het "South African Psychological Association" (SAPA) is in Julie 1948 gestig (Louw, 1987; Nicholas, 1990). Vanaf 1957 tot 1962 was daar talle debatte oor of swart sielkundiges tot die vereniging toegelaat mag word of nie. Die persone wat teen die lidmaatskap van swart sielkundiges geargumenteer het was oortuig daarvan dat SAPA oorspronklik uitsluitlik vir blanke sielkundiges gestig is. Volgens hierdie persone was dit so voor die hand liggend dat dit daarom nie nodig was om dit eksplisiet in die konstitusie aan te teken nie (Nicholas, 1990).

Die meerderheid Afrikaanssprekende lede was teen lidmaatskap van swart sielkundiges terwyl die meerderheid Engelssprekende lede ten gunste daarvan was (Louw, 1987). Die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch was oorwegend teen die toelating van swart sielkundiges as lede van SAPA. Hierdie standpunt wat deur die Departement ingeneem is, het veroorsaak dat die Departement gedurende latere jare in 'n negatiewe lig gesien is en verbind is met die apartheid ideologie (Nicholas, 1990). Volgens Louw (1987) was dit ook die regering se beleid dat aparte organisasies vir verskillende rassegroepe gevorm moet word.

In Junie 1962 het 'n groot aantal (hoofsaaklik Afrikaanssprekende) sielkundiges weggebreek van SAPA om die Sielkundige Instituut van die Republiek van Suid-Afrika (SIRSA) te stig. Hierdie organisasie het slegs aan blanke lede lidmaatskap toegeken. SAPA het voortbestaan as 'n organisasie waar sielkundiges van alle rasse lidmaatskap kon bekom (Foster & Louw, 1991; Louw, 1987). Alhoewel dit buite die tydperk waaroor hierdie werkstuk handel val, word volledigheidshalwe net daarop gewys dat SIRSA en SAPA in 1983 saamgesmelt het om die "Psychological Association of South Africa" (PASA) te vorm. Hierdie organisasie het geen rasse voorskrifte gehad nie (Nicholas, 1990). In 1994 is die "Psychological Society of South Africa" (PsySSA) gestig. Volgens Dawes (aangehaal in *Psych congress debates healing national psyche*, 1998) was dit die eerste verenigde Suid-Afrikaanse professionele liggaam van sielkundiges wat werklik nie rassig was nie.

10. SLOT

10.1 Samevatting

Na aanleiding van die inligting wat in hierdie werkstuk ten opsigte van die oorspronklike vraag, "Watter rol het die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch in die ontwikkeling van sielkunde gespeel?" bekom is, kan daar tot die slotsom gekom word dat die Departement wel 'n uiters belangrike rol in die ontwikkeling van sielkunde gespeel het. Die hoof funksies wat deur die Departement vervul is word vervolgens saamgevat.

Die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch is die oudste sielkunde departement in Suid-Afrika (Departement Sielkunde, 1960). Vanweë die vroeë ontwikkelinge wat binne die Departement plaasgevind het, het die Departement gedurende die twintigste eeu hoë aansien onder verskeie gelede in Suid-Afrika geniet.

Die Departement het 'n sterk wetenskaplike en eksperimentele inslag gehad as gevolg van proff. R.W. Wilcocks en H.F. Verwoerd se opleiding en ervaring in

Duitsland. Hierdie inslag is in die Departement voortgesit tot en met die aftrede van prof. J.M. du Toit in 1977 en prof. A.B. van der Merwe in 1979. Fundamentele laboratoriumwerk het vanaf die vroegste jare van die bestaan van die Departement 'n belangrike rol in die opleiding van studente en navorsing gespeel. Verskeie internasionaal erkende navorsingsaktiwiteite en publikasies het hieruit voortgevloei (Martin, 1961). Die Departement Sielkunde was die eerste sielkunde departement in Suid-Afrika waar statistiek as vak aangebied is (Departement Sielkunde, 1960).

'n Voorkomende benadering is deur die Departement gevolg wat gelei het tot die ontwikkeling en vestiging van Voorligtingsielkunde. Volgens Van der Merwe (aangehaal in Du Toit, 1977) het Voorligtingsielkunde ontstaan uit die persoonlike behoefte van jong mense aan professionele, sielkundige leiding. Voorkoming het dus 'n definitiewe rol gespeel en op 1 Januarie 1958 is die eerste graadkursus vir die opleiding van voorligtingsielkundiges in Suid-Afrika by die Departement ingestel.

Die Departement het 'n belangrike rol gespeel in die vestiging van Toegepaste Sielkunde. Die klem het geval op opleiding in sielkundige vaardighede wat aangewend kon word in die belang van mense. 'n Poging is dus aangewend om weg te beweeg van suiwer teoretiese opleiding. Studente het praktiese vaardighedsopleiding ontvang om hulle sodoende voor te berei vir die uitdagende veld van sielkunde wat op hulle wag (Van der Merwe, 1984).

Die Departement het verder ook 'n leidende rol gespeel in die vestiging van die Buro vir Studentevoorigting. Hierdie Buro is in 1965 formeel gestig en was naas die voorligtingsdiens van die Universiteit van Natal, wat ongeveer drie maande vroeër gestig is, een van die oudste dienseenhede van hierdie aard in Suid-Afrika (Sentrum vir Studentevoorigting, 1999).

Die Departement se entoesiasme en betrokkenheid by Bedryfsielkunde het groot byval gevind. Die Universiteit van Stellenbosch was ook die enigste universiteit in Suid-Afrika wat in die vroeë jare 'n volledige graadkursus in Bedryfsielkunde aangebied het (Departement Sielkunde, 1960). Die

samewerking tussen Bedryfsielkunde en sielkunde was vir beide afdelings van groot waarde en daar word vandag steeds aanbeveel dat Bedryfsielkunde studente 'n goeie agtergrond in basiese sielkunde moet hê.

'n Kritiese oorsig van die werksaamhede by die Departement dui daarop dat die bydrae van Prof. Wilcocks tot die bekende Carnegie-ondersoek na die armblanke vraagstuk, asook die Departement se betrokkenheid by die afstig van SIRSA van SAPA, die aktiwiteite van die Departement in 'n negatiewe lig geplaas het. Dit wil voorkom asof daar by die Departement 'n mate van onbetrokkenheid by die sosio-politiese strominge in die land was. Daar is selfs soms beweer dat die Departement inisieerders en onderhouders van die apartheid ideologie was, wat die potensiaal van ons land en sy mense vir etlike jare onderdruk het.

Die Departement Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch se reuse bydrae op nasionale en internasionale vlak kan nie ontken word nie. Hiervoor moet eer bewys word aan die personeel tussen 1917 en 1979, en in besonder die onderskeie departementshoofde gedurende hierdie tydperk, wie se betrokkenheid en toewyding die fondament gelê het vir die verdere ontwikkeling van sielkunde.

10.2 Kritiese beskouing

Vanweë die beperkte trefwydte en bestek van hierdie werkstuk is nie aandag gegee aan detail inligting oor byvoorbeeld publikasies en navorsingsprojekte wat in dié tydperk verskyn het nie. Hierdie aspekte sal verdere intensiewe ondersoek verg en kan bydra om 'n meer volledige oorsig van die onderwerp te gee.

Dit is moontlik om hierdie werkstuk vanuit die histografiese navorsingsmetodiek te kan kritiseer. Die doel hiervan was egter om eers relevante inligting wat op verskeie plekke beskikbaar is byeen te bring. Navorsing wat hierop volg sal hierdie leemte kan aanspreek.

11. VERWYSINGSLYS

- Departement Sielkunde. (1960). *Universiteit van Stellenbosch – Die Departement van Sielkunde*. Elsieviersrivier: Nasionale Handelsdrukkery Beperk.
- Du Toit, J.M. (1977). *Voorligtingsielkunde in die skool*. Kaapstad: HAUM.
- Du Toit, J.M., & Van Niekerk, H.G. (1984). *Voorligtingsielkunde*. Ongepubliseerde notas, Departement Sielkunde, Universiteit van Stellenbosch.
- Du Toit, P.S. (1966a). Die Fakulteit van Lettere en Wysbegeerte. In Booyens, B., Craven, D.H., Du Toit, P.S., Hanekom, T.N., Hugo, A.M., Kotzé, D.J., Lombard, P.J., Smuts, F., Thom, H.B., & Van der Merwe, J. (Reds.), *Stellenbosch 1866 – 1966: Honderd Jaar Hoër Onderwys* (pp. 71-97). Kaapstad: Nasionale Boekhandel Beperk.
- Du Toit, P.S. (1966b). Losiesvoorsiening en studentevoorligting. In Booyens, B., Craven, D.H., Du Toit, P.S., Hanekom, T.N., Hugo, A.M., Kotzé, D.J., Lombard, P.J., Smuts, F., Thom, H.B., & Van der Merwe, J. (Reds.), *Stellenbosch 1866 – 1966: Honderd Jaar Hoër Onderwys* (pp. 202-216). Kaapstad: Nasionale Boekhandel Beperk.
- Foster, D., & Louw, J. (1991). Historical perspective: psychology and group relations in South Africa. In Foster, D., & Louw-Potgieter, J. (Reds.), *Social psychology in South Africa* (pp.57-90). Johannesburg: Lexicon Publishers.
- Kotzé, D.J. (1966). Stellenbosch se bydrae. In Booyens, B., Craven, D.H., Du Toit, P.S., Hanekom, T.N., Hugo, A.M., Kotzé, D.J., Lombard, P.J., Smuts, F., Thom, H.B., & Van der Merwe, J. (Reds.), *Stellenbosch 1866 – 1966: Honderd Jaar Hoër Onderwys* (pp. 437-529). Kaapstad: Nasionale Boekhandel Beperk.
- Kriek, J.J. (1968). *Die Kliniese Sielkunde – 'n Oorsig*. Pretoria: J.L. van Schaik Beperk.

- Louw, J. (1987). From separation to division: the origins of the two psychological associations in South Africa. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 23, 341-352.
- Martin, I. (1961). Somatic Reactivity. In Eysenck, H.J. (Red.), *Handbook of abnormal psychology* (pp. 417-456). New York: Basic Books, Inc.
- Nicholas, L.J. (1990). The response of South African professional psychology associations to apartheid. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 26, 58-63.
- Nicholas, L.J. (1993). Psychology in South Africa: the need for an openly contextualised discipline. In Nicholas, L.J. (Red.), *Psychology and oppression: critiques and proposals* (pp.205-211). Johannesburg: Skotaville Publishers.
- Pelzer, A.N. (1964). *Verwoerd aan die woord*. Johannesburg: Afrikaanse Pers-Boekhandel.
- Prins, S.J., & Roux, A.S. (1968a). *Voorligtingsielkunde*. Pretoria: J.L. van Schaik Beperk.
- Prins, S.J., & Roux, A.S. (1968b). *Toegepaste Voorligtingsielkunde*. Pretoria: J.L. van Schaik Beperk.
- Psych congress debates healing national psyche*. (21 September 1998). University of Cape Town: Monday Paper. Onttrek 9 September 2002 van "World Wide Web": <http://www.uct.ac.za/depts/dpa/monpaper/98-no27/psych.html>
- Raubenheimer, I. van W. (1981). Psychology in South Africa: development, trends and future perspectives. *South-African Journal of Psychology*, 11, 1-5.
- Scannell, J.P. (1965). *Die Afrikaanse Kernensiklopedie*. Kaapstad: Nasionale Boekhandel Beperk.

- Segal, R.D. (1988). *The professional identity of counseling psychologists in South Africa*. Ongepubliseerde meesterstesis, Randse Afrikaanse Universiteit, Pretoria.
- Sentrum vir Studentevoorigting. (1999). *Geskiedenis van die Sentrum vir Studentevoorigting*. Ongepubliseerde notas, Outeur, Universiteit van Stellenbosch.
- Shertzer, B., & Stone, S.C. (1980). *Fundamentals of counseling*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Super, D.E. (1955). From vocational guidance to counseling psychology. *Journal of Counseling Psychology*, 2, 3-9.
- Universiteit van Stellenbosch. (1960). *Jaarboek*. Elsiesrivier: Nasionale Handelsdrukkery Beperk.
- Universiteit van Stellenbosch. (1961). *Jaarboek*. Elsiesrivier: Nasionale Handelsdrukkery Beperk.
- Universiteit van Stellenbosch. (1962). *Jaarboek*. Elsiesrivier: Nasionale Handelsdrukkery Beperk.
- Universiteit van Stellenbosch. (1963). *Jaarboek*. Elsiesrivier: Nasionale Handelsdrukkery Beperk.
- Universiteit van Stellenbosch. (1964). *Jaarboek*. Elsiesrivier: Nasionale Handelsdrukkery Beperk.
- Universiteit van Stellenbosch. (1965). *Jaarboek*. Elsiesrivier: Nasionale Handelsdrukkery Beperk.
- Universiteit van Stellenbosch. (1966). *Jaarboek*. Elsiesrivier: Nasionale Handelsdrukkery Beperk.

Universiteit van Stellenbosch. (1967). *Jaarboek*. Elsiesrivier: Nasionale Handelsdrukkery Beperk.

Universiteit van Stellenbosch. (1968). *Jaarboek*. Elsiesrivier: Nasionale Handelsdrukkery Beperk.

Universiteit van Stellenbosch. (1969). *Jaarboek*. Elsiesrivier: Nasionale Handelsdrukkery Beperk.

Van der Merwe, A.B. (1984). *Mylpale in die ontwikkeling van die Kliniese Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch en Stikland-hospitaal: 1945 – 1984*. Ongepubliseerde notas, Departement Sielkunde, Universiteit van Stellenbosch.

BYLAE A

KURSUSSE AANGEBIED BY DIE DEPARTEMENT SELKUNDE AAN DIE UNIVERSITEIT VAN STELLENBOSCH VAN 1917 - 1979

Die gegewens wat volg kom uit die Jaarboeke van die Universiteit van Stellenbosch van 1917 tot 1979.

1917

Sielkunde en Logika

Sielkunde: Fisiologiese verskynsels van geestes fenomene

Die sielkunde van kognisie

Emosie en wilskrag

Abnormale toestande van bewussyn

Eksperimente in sielkunde

Geskiedenis van sielkunde

Logika

In 1917 het bogenoemde kursus deel uit gemaak van die graadkursus in filosofie. Hierdie modules is oor 'n tydperk van twee jaar aangebied.

1918

Sielkunde en Logika

Genetiese en Analitiese Sielkunde met eksperimentele demonstrasies

Logika en Kennisleer

Vierdejaar

Geskiedenis van Antieke Filosofie

Periode uit die Antieke Filosofie met 'n voorgeskrewe teks

Periode uit die moderne Filosofie met 'n voorgeskrewe teks
Gevorderde Logika en Sielkunde

1919 - 1923

Sielkunde en Logika

Algemene Sielkunde: Verhouding tussen liggaam en gees; metode van die sielkunde; sielkunde en die nodige fisiologie van sintuie en waarneming van ruimte en tyd; die Weber-Fechner Wet; geheue en reproduksie; oefening, vermoeiing; aandag; waarneming; herinnering en verbeeldingskrag/fantasie; die instinkgroepe; refleksiewe, sensories-motoriese en ideomotoriese beweginge; dinkinhoud en dinkvoortgang; die sinlike gevoel; gevoelens, gemoedsaandoeninge en gestremdheid; die gewete; die wilsbesluit en karakter; selfbewussyn en die begrip van 'n "ek"

Logika en Kennisleer

1922 word Inleiding tot Eksperimentele Sielkunde bygevoeg.

Vierdejaar

Algemene geskiedenis van die Europese Wijsbegeerte van Thales tot vandag
'n Opstel onder leiding van die professor wat oorspronklike werk bevat
1922 word 'n Seminaar oor Psigologiese probleme bygevoeg.

In 1923 bestaan die vierdejaar uit die volgende modules

Psigologiese navorsingsmetodes

Seminaar oor psigologiese probleme

Eksperimentele en praktiese werk

'n Opstel onder leiding van die professor wat dien as voorbereiding tot selfstandige navorsingswerk

1924 - 1936

Eerstejaar

Bestaan uit Algemene Sielkunde - sien vorige afdeling

1928 word Mimiek en Fisionomiek, Droompsigologie, Handelpsigologie en Regpsigologie bygevoeg.

1929 word daar 'n keuse gegee tussen Handels- of Regpsigologie.

1931 word 'n keuse gegee tussen Sosiale Psigologie, Handelpsigologie of Regpsigologie, maar in 1932 verval laasgenoemde as keusevak.

Tweedejaar

Eksperimentele Kursus I

Metodiek van Introspeksie

1925 word Mimiek en Fisionomiek asook Sosiale Psigologie bygevoeg.

1928 word Mimiek en Fisionomiek vervang met die Menslike Persoonlikheid.

1934 word Ig. vervang met Beroepstoetse en Psigopatologie.

1931 word Psigologie van die Denkprosesse bygevoeg.

1935 word Ig. vervang met Teorieë omtrent intelligensie en intelligensie meting.

1936 word Ig. vervang met Beginsels van Psigologiese statistiek.

Derdejaar

Eksperimentele Kursus II

Metodiek van Introspeksie

1926 word Ig. vervang met Logika met Kennisleer.

1933 word Ig. vervang met Sielkunde van die Ontwikkelende Persoon.

1929 - 1930 word Literatuurstudie-Klas bygevoeg.

1931 word Metodes van Ondersoek in die Toegepaste Sielkunde bygevoeg.

1933 word Ig. vervang met die Gemoedslewe en die Karakter.

Vierdejaar

Seminaar oor psigologiese probleme

Eksperimentele en praktiese werk

'n Opstel onder leiding van die professor wat dien as voorbereiding tot selfstandige navorsingswerk

1925 word Mimiek en Fisionomiek asook Sosiale Psigologie bygevoeg.

1925 word Psigologie van die Wil. Feite, teorieë, probleme en metodes van ondersoek bygevoeg.

1926 - 1928 word Navorsingsmetodes op die gebied van intellektuele prosesse bygevoeg.

1929 word Studie van voorgeskrewe werke bygevoeg.

Vanaf 1925 kan studente wat dit verkies 'n Magisterkursus neem waarvoor die kursus en vereistes gedeeltelik die is van die Magistergraad in Psigologie en gedeeltelik die van die Magistergraad in Sosiale Wetenskappe. Die verhandeling gaan dan oor 'n onderwerp of uit die Sielkunde of uit die Sosiale Wetenskappe.

1937 - 1945

Eerstejaar

Inleiding tot die Sielkunde

Sosiale sielkunde of Handelspsigologie

1941 verval lg. keuse en word slegs Sosiale sielkunde gevolg.

Tweedejaar

Eksperimentele Kursus I

Psigologie van die Onbewuste

Psigologie van die Denkprosesse

Psigologie van die Gevoel en die Wil

1941 verval lg.

Introspeksie as psigologiese metode

1941 verval lg.

Derdejaar

Eksperimentele Kursus II

Psigologie van die Denkprosesse

1938 word lg. vervang met Leerproses, Psigotegniek, Intelligensiemeting en Psigologiese Statistiek.

Psilogie van die Gevoel en die Wil

1938 word lg. vervang met Strominge in Psilogie.

1941 verval lg.

Persoonlikheid, Temperament, Karakter

Vierdejaar

Seminaar

Bespreking van die Navorsingswerk wat in die departement uitgevoer word

Studie van voorgeskrewe werk

'n Verhandeling onder leiding van die professor wat dien as voorbereiding tot selfstandige navorsingswerk

1941 - 1942 word Psigologiese Statistiek bygevoeg.

Eenjarige Diplomakursus in Beroepsleiding (1938 ingestel)

Magisterkursus in Sielkunde (Beroepsleiding) (1945 ingestel)

Persone wat in besit is van die B.A.-graad met Sielkunde as een van hul hoofvakke kan 'n gevorderde kursus in beroepsleiding volg wat lei tot die Magistergraad in Sielkunde (Beroepsleiding).

1946 – 1958

Eerstejaar

Inleiding tot die Sielkunde

Sosiale sielkunde

Eksperimentele Kursus I

1949 word Fisiologiese Sielkunde en Abnormale Sielkunde bygevoeg.

1951 word Psigo-fisika bygevoeg.

Tweedejaar

Die affektiewe prosesse

Die dinkprosesse (Dinksielkunde)

1951 word Ig. geskuif na die derdejaar en vervang met Genetiese Sielkunde.

Psigopatologie

Eksperimentele Kursus II

1951 word Eksperimentele Sielkunde bygevoeg.

Derdejaar

Persoonlikheid

Navorsingsmetodes in die Sielkunde en die sielkundige statistiek

Nuwere eksperimente in die Sielkunde

1951 word Ig. met Abnormale Sielkunde vervang.

Rigtings in die Sielkunde

Eksperimentele Kursus III

1951 word Dinksielkunde bygevoeg.

Magisterkursus in Sielkunde (Psigopatologie) (1948 ingestel)

Kursus is oor drie semesters versprei en sluit al die werk vir die gewone Magisterskursus in Sielkunde in, met byvoeging van die volgende:

Eerste Semester

Psigoanalitiese teorieë, nuwre eksperimentele tegnieke in die psigopatologie, differensiële diagnoses

Gevallestudies

Tweede Semester

Vasomotoriese neuroses, psigosomatiese verskynsels

Gedragafwykings by kinders

Prakties (Elektroënkefalografie, Pletismografie)

Derde Semester

Psigoterapeutiese metodes

Praktiese werk van kliniese aard

Magisterkursus in Sielkunde

Probleme in die abnormale sielkunde

Faktor-analise as statistiese tegniek in die Sielkunde

1951 word variansie- en kovariansieontleding bygevoeg.

Nuwe tegnieke in die Sielkundige Statistiek

1949 word Ig. vervang met Nuwe Rigtings in Sielkunde.

1950 word Ig. vervang met Diagnostiese Sielkundige toetse en die Rorschach-tegniek.

1951 word Psigoterapeutiese metodes, Kindersielkunde en Personeel-seleksie in die bedryfsielkunde bygevoeg.

'n Selfstandige studie

1951 verval Ig.

1956 word Spraakterapie bygevoeg.

'n Verhandeling onder leiding van een of meer dosente wat dien as voorbereiding tot selfstandige navorsingswerk.

Honneurs-B.A. (1957 ingestel)

Die kursus het uit die bg. modules wat onder die afdeling Magisterkursus in Sielkunde vermeld is bestaan. Geen verhandeling is egter nodig nie.

Magisterkursus (1957 ingestel)

Die Hons. BA-kursus soos hierbo uiteengesit.

'n Skripsie oor 'n onderwerp in oorleg met die professore van die Departement gekies.

Aanvullende studie soos die professore van die Departement in elke geval mag bepaal.

1959 - 1964

Sielkunde I

Inleiding tot die Algemene Sielkunde

Fisiologiese Sielkunde

1 Praktikum per week

Sielkunde II

Psigopatologie

Genetiese Sielkunde

Eksperimentele Sielkunde

1 Praktikum per week

Keuse van A: Sosiale Sielkunde

Dinkprosesse

Persoonlikheid en sosiale aanpassingsprobleme

1 Praktikum per week

OF

B: Sielkundige meting en beoordeling

Toetsing

1 Praktikum per week

Studente volg kursus A of B in hul derdejaar ooreenkomstig met die keuse in die tweedejaar.

Sielkunde III

Persoonlikheidsielkunde

Sielkundige meting

1 Praktikum per week

Voortsetting van A: Psigopatologie en beginsels van psigoterapie

Rigtings in Sielkunde

Nuwere sielkundige eksperimente

1 Praktikum per week

OF

B: Algemene beginsels van sielkundige voorligting

Psigoterapeutiese tegnieke

Beroepsraadgewing

1 Praktikum per week

Prakties van 2 weke saam met 'n skoolvoorligter

Honneurs-B.A. en Honneurs-B.Sc

Beplanning van navorsing en verwerking van eksperimentele resultate

Diagnostiese toetsing

Eksperimentele, Sosiale en Kindersielkunde

Selfstandige studie in 'n sielkunde rigting in oorleg met dosente gekies

Magisterkursus

Die Hons.-kursus soos hierbo uiteengesit.

'n Skripsie oor 'n onderwerp in oorleg met die professore van die Departement gekies.

Aanvullende studie soos die professore van die Departement in elke geval mag bepaal.

Dokterskursus (1960 ingestel)

Vir die doktorsgraad word 'n proefskrif vereis wat die resultate van selfstandige navorsing bevat.

1965 - 1979

Sielkunde I

Inleiding tot die Algemene Sielkunde

1 Praktikum per week

Sielkunde II

Abnormale Sielkunde

Genetiese en Kindersielkunde

1968 word Ig. as Ontwikkelingsielkunde aangebied.

Sosiale Sielkunde

1975 verval Ig.

Sielkundige meting en beoordeling

1971 - 1975 word Psigofisiologiese Sielkunde bygevoeg.

Keuse van A: Sielkundige meting en beoordeling

Eksperimentele Sielkunde

Toetsing

1971 - 1974 word lg. vervang deur 'n keuse van

Sosiale Sielkunde of Psigofisiologiese Sielkunde

2 Praktika per week

OF

B: Sielkundige meting en beoordeling (soos A)

Toetsing soos gebruik in die voorligtingspraktyk

2 Praktika per week

Keuse A dui op 'n kursus in Algemene Sielkunde.

Keuse B dui op 'n kursus in Voorligtingsielkunde.

Studente volg kursus A of B in hul derdejaar ooreenkomstig met die keuse in die tweedejaar.

1975 - 1979 verval bg. keuse en word die volgende praktika aangebied:

Sielkundige meting en beoordeling, Eksperimentele Sielkunde, Toetsing. Vir toelating tot Voorligtingsielkunde III moet 'n addisionele kursus in Toetsing gevolg word.

Sielkunde III

Sielkundige meting

Persoonlikheidsielkunde

Adolessensie

1968 - 1979 word lg. vervang met Rigtings in Sielkunde.

Geestesgesondheid

1968 - 1979 word Ontwikkelingsielkunde en Psigoterapeutiese beginsels bygevoeg.

Praktika: Sielkundige meting

: Terapeutiese onderhoude; groepterapie

Voortsetting van A: Rigtings in die Sielkunde

1968 - 1979 word lg. vervang met Sosiale Sielkunde.

1971 - 1979 word 'n keuse van of Sosiale Sielkunde of
Psigofisiologiese Sielkunde toegestaan.

Eksperimentele Sielkunde

Sielkunde van bejaardes

1968 verval lg.

Praktiese werk in bg. vakke

OF

B: Algemene beginsels van sielkundige voorligting

Psigoterapeutiese tegnieke

Beroepsvoorligting

Praktiese werk by skole gedurende jaar

1977 sluit bg. praktiese werk by Buro vir
Studentevoorligting en ander instansies in.

Praktiese werk van 4 weke saam met 'n skoolsielkundige

1977 word 'n minimum van 2 weke toegelaat.

Honneurskursus

Diagnostiese toetsing

Abnormale Sielkunde en psigoterapeutiese tegnieke

Kinderpsigiatrie

1976 word lg. vervang met Persoonlikheidsontwikkeling en –probleme.

1977 word Gesinsvoorligting bygevoeg.

Praktikum: Kliniese werk in Stikland se neuro-kliniek

: Groepterapie

1977 bestaan die praktikum uit werk in klinieke en inrigtings.

Keuse van 2 van die vlg.: Sielkundige meting

Eksperimentele Sielkunde

Pastorale Sielkunde

1971 - 1975 verval lg.

1976 – 1979 word lg. weer bygevoeg.

Sosiale Sielkunde

Voorligtingsielkunde

1977 word lg. vervang met Sielkundige aspekte van verpleging.

1973 word Psigofisiologiese Sielkunde bygevoeg.

1977 word daar vir 'n Honneurs in Voorligtingsielkunde geen keuse vakke gegee nie. Sielkundige meting en Voorligtingsielkunde moet gevolg word. Indien daar wel van die keuse vakke gebruik gemaak word, word 'n Honneurs in Algemene Sielkunde verkry.

Magisterkursus

Die Hons.-kursus soos hierbo uiteengesit.

'n Skripsie oor 'n onderwerp in oorleg met die Hoof van die Departement gekies.

Aanvullende studie soos die Hoof van die Departement in elke geval mag bepaal.

Dokterskursus

Vir die doktorsgraad word 'n proefskrif vereis wat die resultate van selfstandige navorsing bevat.

Diploma in Voorligtingsielkunde (1971 ingestel, maar in 1990 gestaak)

Nagraadse "in-diens"-kursus wat strek oor 3 jaar

Bestaan uit voorgeskrewe selfstandige werk en die vlg. kursusse

Voorligtingsteorie

Voorligtingspraktyk

Navorsing

Magisterkursus (Voorligtingsielkunde) (1973 ingestel)

Soos Diplomakursus in Voorligtingsielkunde, maar meer gevorderd

Bykomstige gevorderde werkstukke

Magisterkursus (Kliniese Sielkunde) (1973 ingestel)

Gevorderde studie in die volgende rigtings:

Persoonlikheidsielkunde

Diagnostiese toetsing

Psigopatologie

Psigoterapie

'n Werkstuk in oorleg met die Hoof van die Departement gekies.

Voltydse internskap van 12 maande by Stikland-hospitaal.

BYLAE B

AKADEMIESE PERSONEEL BY DIE DEPARTEMENT SIELKUNDE AAN DIE UNIVERSITEIT VAN STELLENBOSCH VAN 1917 - 1979

Nota: Hierdie lys is nie noodwendig volkome korrek nie, aangesien die Universiteit se Jaarboeke nie noodwendig elke jaar alle personeel se name aandui nie. Personeel wat later in 'n bepaalde jaar aangestel is, se name mag eers in die Jaarboek van 'n jaar na die aanstelling verskyn.

1917

Prof. N.J. Brümmer

1918 – 1927

Prof. R.W. Wilcocks

1928 – 1934

Prof. R.W. Wilcocks

Prof. H.F. Verwoerd

1935

Prof. R.W. Wilcocks

Prof. H.F. Verwoerd

Mnr. P. Grobbelaar

1936

Prof. R.W. Wilcocks (Rektor)

Dr. S. Biesheuvel

Mnr. K.W. Heese

1937 - 1943

Prof. R.W. Wilcocks (Rektor)

Dr. J.A.J. van Rensburg

Dr. K.W. Heese

1944

Prof. R.W. Wilcocks (Rektor)

Dr. J.A.J. van Rensburg

Mnr. P.A. Theron

Mnr. B.J. Schlebusch

1945 - 1947

Prof. R.W. Wilcocks (Rektor)

Dr. J.A.J. van Rensburg

Dr. A.B. van der Merwe

Mnr. P.A. Theron

Mnr. B.J. Schlebusch

1948 - 1949

Prof. R.W. Wilcocks (Rektor)

Dr. J.A.J. van Rensburg

Dr. A.B. van der Merwe

Dr. P.A. Theron

Mnr. I.J. van Biljon

1950 - 1954

Prof. R.W. Wilcocks (Rektor)

Dr. J.A.J. van Rensburg

Prof. A.B. van der Merwe

Dr. P.A. Theron

Mnr. I.J. van Biljon

1955 - 1957

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. P.A. Theron

Dr. J.M. du Toit

Dr. I.J. van Biljon

1958 - 1959

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. P.A. Theron

Prof. J.M. du Toit

Dr. I.J. van Biljon

Dr. R.G. Kriel

Mnr. H.G. van Niekerk

Mnr. T.L. Holdstock (tegniese personeel)

Mnr. G.J. Smit (tegniese personeel)

Mev. C.R. du Plessis (tegniese personeel)

1960

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. P.A. Theron

Prof. J.M. du Toit

Dr. I.J. van Biljon

Dr. R.G. Kriel

Mnr. H.G. van Niekerk

Mnr. C.A. Cilliers (tegniese personeel)

Mnr. G.J. Smit (tegniese personeel)

Mev. C.R. du Plessis (tegniese personeel)

1961

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. P.A. Theron

Prof. J.M. du Toit

Dr. I.J. van Biljon

Mnr. H.G. van Niekerk

Mnr. A.G. Botha

Mnr. H.P. Muller

Mnr. J.W. van Rooyen

Mnr. T.L. Holdstock

Mnr. A.B. Boshoff

Mnr. D.A. Jordaan

Mnr. C.A. Cilliers (tegniese personeel)

Mej. S. van Rooyen (tegniese personeel)

Mev. C.R. du Plessis (tegniese personeel)

Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1962

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. P.A. Theron

Prof. J.M. du Toit

Dr. I.J. van Biljon

Mnr. H.G. van Niekerk

Mnr. A.G. Botha

Mnr. H.P. Muller

Mnr. J.W. van Rooyen

Mnr. A.B. Boshoff

Mnr. C.A. Cilliers (tegniese personeel)

Mej. S. van Rooyen (tegniese personeel)

Mej. S.E. van der Rijst (tegniese personeel)

Mev. C.R. du Plessis (tegniese personeel)

Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1963

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. P.A. Theron

Prof. J.M. du Toit

Dr. I.J. van Biljon

Mnr. H.G. van Niekerk

Mnr. A.G. Botha

Mnr. H.P. Muller

Mnr. J.W. van Rooyen

Mnr. J.P.L. Jonker

Mnr. A.B. Boshoff

Mej. E.M. Nel

Mnr. C.A. Cilliers (tegniese personeel)

Mev. S. Bruwer (tegniese personeel)

Mej. S.E. van der Rijst (tegniese personeel)

Mev. C.R. du Plessis (tegniese personeel)

Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1964

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. P.A. Theron

Prof. J.M. du Toit

Prof. I.J. van Biljon

Mnr. H.G. van Niekerk

Mnr. A.G. Botha

Mnr. J.P.L. Jonker

Mnr. H.P. Muller

Mnr. J.W. van Rooyen

Mnr. A.B. Boshoff

Mnr. C.A. Cilliers

Mej. E.M. Nel

Mev. S. Bruwer (tegniese personeel)

Mej. S.E. van der Rijst (tegniese personeel)

Mnr. J.A. le Roux (tegniese personeel)

Mev. C.R. du Plessis (tegniese personeel)

Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1965

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. J.M. du Toit

Prof. I.J. van Biljon

Mnr. H.G. van Niekerk

Mnr. A.G. Botha

Mnr. J.P.L. Jonker

Mnr. H.P. Muller

Mnr. J.W. van Rooyen
Mnr. C.A. Cilliers
Mnr. E.L. Conradie
Mej. E.M. Nel
Dr. T.L Holdstock
Mnr. J.A. le Roux
Mej. S.E. van der Rijst (tegniese personeel)
Mej. L.R. Heyns (tegniese personeel)
Mej. F.B. Joubert (tegniese personeel)
Mev. C.R. du Plessis (tegniese personeel)
Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1966

Prof. A.B. van der Merwe
Prof. J.M. du Toit
Mnr. H.G. van Niekerk
Mnr. A.G. Botha
Mnr. J.P.L. Jonker
Mnr. J.W. van Rooyen
Mnr. C.A. Cilliers
Mej. E.M. Nel
Dr. T.L Holdstock
Mnr. G.D. Nortjé
Mnr. A. Gouws
Mnr. N.C. Broekmann
Mnr. N.J. le Roux
Mej. S.E. van der Rijst (tegniese personeel)
Mej. F.B. Joubert (tegniese personeel)
Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1967

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. J.M. du Toit

Mnr. H.G. van Niekerk

Mnr. A.G. Botha

Dr. J.P.L. Jonker

Mnr. J.W. van Rooyen

Mnr. C.A. Cilliers

Mej. E.M. Nel

Dr. T.L. Holdstock

Mnr. G.D. Nortjé

Mnr. A. Gouws

Mnr. N.C. Broekmann

Mnr. N.J. le Roux

Mej. S.E. van der Rijst (tegniese personeel)

Mej. F.B. Joubert (tegniese personeel)

Mev. C.N. Swanepoel (tegniese personeel)

Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1968

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. J.M. du Toit

Mnr. H.G. van Niekerk

Mnr. A.G. Botha

Dr. J.P.L. Jonker

Mnr. J.W. van Rooyen

Mnr. C.A. Cilliers

Mej. E.M. Nel

Mnr. A. Gouws

Dr. N.J. du Preez

Mnr. N.C. Broekmann

Mnr. N.J. le Roux
Mnr. S.S. Roos
Mev. S.E. Britz (tegniese personeel)
Mev. F.B. Kok (tegniese personeel)
Mev. C.N. Swanepoel (tegniese personeel)
Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1969

Prof. A.B. van der Merwe
Prof. J.M. du Toit
Mnr. H.G. van Niekerk
Mnr. A.G. Botha
Dr. J.P.L. Jonker
Mnr. J.W. van Rooyen
Mnr. C.A. Cilliers
Mnr. J.A. le Roux
Dr. E.M. Nel
Mnr. A.T. Möller
Dr. N.J. du Preez
Mnr. N.C. Broekmann
Mnr. N.J. le Roux
Mnr. S.S. Roos
Mnr. F.F. Goosen
Mev. S.E. Britz (tegniese personeel)
Mev. F.B. Kok (tegniese personeel)
Mej. I.E. O'Connor (tegniese personeel)
Mej. A. van der Vyver (tegniese personeel)
Mev. C.N. Swanepoel (tegniese personeel)
Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1970

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. J.M. du Toit

Mnr. H.G. van Niekerk

Mnr. A.G. Botha

Dr. J.P.L. Jonker

Mnr. J.W. van Rooyen

Mnr. C.A. Cilliers

Mnr. J.A. le Roux

Dr. E.M. Nel

Mnr. A.T. Möller

Mnr. N.C. Broekmann

Mnr. N.J. le Roux

Mnr. S.S. Roos

Mnr. F.F. Goosen

Mev. F.B. Kok (tegniese personeel)

Mej. I.E. O'Connor (tegniese personeel)

Mej. J.P. van der Vyver (tegniese personeel)

Mev. C.N. Swanepoel (tegniese personeel)

Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1971

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. J.M. du Toit

Mnr. H.G. van Niekerk

Mnr. A.G. Botha

Mnr. J.W. van Rooyen

Mnr. C.A. Cilliers

Mnr. J.A. le Roux

Dr. E.M. Bauermeister (Nel)

Mnr. A.T. Möller

Mnr. N.C. Broekmann
Mnr. N.J. le Roux
Mnr. S.S. Roos
Mnr. P.M. Heyns
Mnr. A.J. van Wyk
Mnr. J.D. van Wyk
Mnr. T.W.B. van der Westhuysen
Mev. F.B. Kok (tegniese personeel)
Mej. J.M. Goosen (tegniese personeel)
Mev. C.N. Swanepoel (tegniese personeel)
Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1972

Prof. A.B. van der Merwe
Prof. J.M. du Toit
Prof. A.G. Botha
Mnr. H.G. van Niekerk
Mnr. J.W. van Rooyen
Mnr. C.A. Cilliers
Mnr. J.A. le Roux
Dr. E.M. Bauermeister (Nel)
Mnr. A.T. Möller
Mnr. N.C. Broekmann
Mnr. N.J. le Roux
Mnr. S.S. Roos
Dr. H. Faul
Mnr. P.M. Heyns
Mnr. A.J. van Wyk
Mnr. J.D. van Wyk
Mnr. T.W.B. van der Westhuysen
Dr. N.J. du Preez
Mev. F.B. Kok (tegniese personeel)

Mej. J.M. Goosen (tegniese personeel)
Mev. C.N. Swanepoel (tegniese personeel)
Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1973

Prof. A.B. van der Merwe
Prof. J.M. du Toit
Prof. A.G. Botha
Prof. H.G. van Niekerk
Dr. J.W. van Rooyen
Dr. C.A. Cilliers
Mnr. J.A. le Roux
Dr. E.M. Bauermeister (Nel)
Mnr. A.T. Möller
Mnr. N.C. Broekmann
Mnr. N.J. le Roux
Mnr. S.S. Roos
Dr. H. Faul
Mnr. P.M. Heyns
Mnr. A.J. van Wyk
Mnr. J.D. van Wyk
Mnr. T.W.B. van der Westhuysen
Dr. N.J. du Preez
Mev. F.B. Kok (tegniese personeel)
Mej. J.M. Goosen (tegniese personeel)
Mev. C.N. Swanepoel (tegniese personeel)
Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1974

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. J.M. du Toit
Prof. A.G. Botha
Prof. H.G. van Niekerk
Dr. J.W. van Rooyen
Dr. C.A. Cilliers
Mnr. J.A. le Roux
Dr. E.M. Bauermeister (Nel)
Dr. A.T. Möller
Dr. N.C. Broekmann
Mnr. N.J. le Roux
Mnr. S.S. Roos
Dr. H. Faul
Mnr. P.M. Heyns
Mnr. A.J. van Wyk
Mnr. J.D. van Wyk
Mnr. T.W.B. van der Westhuysen
Mev. C.N. Swanepoel (tegniese personeel)
Mej. A. Serdyn (tegniese personeel)
Mnr. R.C.L. Scott (tegniese personeel)

1975

Prof. A.B. van der Merwe
Prof. J.M. du Toit
Prof. A.G. Botha
Prof. H.G. van Niekerk
Dr. J.W. van Rooyen
Dr. C.A. Cilliers
Mnr. J.A. le Roux
Dr. E.M. Bauermeister (Nel)
Dr. A.T. Möller
Dr. N.C. Broekmann
Mnr. N.J. le Roux

Mnr. S.S. Roos
Dr. H. Faul
Mnr. P.M. Heyns
Mnr. A.J. van Wyk
Mnr. J.D. van Wyk
Mnr. T.W.B. van der Westhuysen
Mnr. D. Swart
Mev. C.N. Swanepoel (tegniese personeel)
Mev. A. Serdyn (tegniese personeel)
Mev. M.S. van Vuuren (tegniese personeel)

1976

Prof. A.B. van der Merwe
Prof. J.M. du Toit
Prof. A.G. Botha
Prof. H.G. van Niekerk
Dr. J.W. van Rooyen
Dr. C.A. Cilliers
Dr. J.A. le Roux
Dr. E.M. Bauermeister (Nel)
Dr. A.T. Möller
Dr. N.C. Broekmann
Dr. S.S. Roos
Dr. H. Faul
Mnr. P.M. Heyns
Mnr. A.J. van Wyk
Mnr. J.D. van Wyk
Mnr. T.W.B. van der Westhuysen
Mnr. D. Swart
Mnr. H.J. Brand
Mev. C.N. Swanepoel (tegniese personeel)
Mev. A. Nell (tegniese personeel)

Mev. J. Louw (tegniese personeel)

Mnr. C.J.H. Steenkamp (tegniese personeel)

1977

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. J.M. du Toit

Prof. A.G. Botha

Prof. H.G. van Niekerk

Dr. J.W. van Rooyen

Dr. C.A. Cilliers

Dr. J.A. le Roux

Dr. E.M. Bauermeister (Nel)

Dr. A.T. Möller

Dr. N.C. Broekmann

Dr. S.S. Roos

Dr. H. Faul

Mnr. P.M. Heyns

Mnr. J.D. van Wyk

Mnr. T.W.B. van der Westhuysen

Mnr. D. Swart

Mnr. H.J. Brand

Mej. M. Shaw

Mnr. H.R. Steel

Mev. C.N. Swanepoel (tegniese personeel)

Mev. A. Nell (tegniese personeel)

Mev. J. Louw (tegniese personeel)

Mnr. C.J.H. Steenkamp (tegniese personeel)

1978

Prof. A.B. van der Merwe

Prof. A.G. Botha
Prof. H.G. van Niekerk
Dr. J.W. van Rooyen
Dr. C.A. Cilliers
Dr. J.A. le Roux
Dr. E.M. Bauermeister (Nel)
Dr. A.T. Möller
Dr. S.S. Roos
Dr. H. Faul
Mnr. P.M. Heyns
Mnr. J.D. van Wyk
Mnr. T.W.B. van der Westhuysen
Mnr. D. Swart
Mnr. H.J. Brand
Mnr. H.M. de Vos
Mej. M. Shaw
Mnr. H.R. Steel
Mev. C.N. Swanepoel (tegniese personeel)
Mej. W.H. Theron (tegniese personeel)
Mev. H.A. Wessel (tegniese personeel)
Mnr. C.J.H. Steenkamp (tegniese personeel)

1979

Prof. A.B. van der Merwe
Prof. A.G. Botha
Prof. H.G. van Niekerk
Prof. J.W. van Rooyen
Prof. J.A. le Roux
Dr. C.A. Cilliers
Dr. E.M. Bauermeister (Nel)
Dr. A.T. Möller
Dr. S.S. Roos

Dr. P.M. Heyns

Dr. J.D. van Wyk

Dr. T.W.B. van der Westhuysen

Mnr. D. Swart

Mnr. H.J. Brand

Mnr. H.M. de Vos

Mev. H.C. Pieters

Mej. M. Shaw

Mnr. H.R. Steel

Mej. W.H. Theron

Mnr. P.P. van Jaarsveld

Mev. C.N. Swanepoel (tegniese personeel)

Mev. E.E. Snyman (tegniese personeel)

Mev. S. van Huysteen (tegniese personeel)

Mnr. C.J.H. Steenkamp (tegniese personeel)